

อัมรินทร์ อิ่มเอม. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. 73 หน้า.
อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร.ภาคิน โขติเวชย์ศิลป์.

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว 2) แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว และ 3) ปัญหา อุปสรรคและผลกระทบของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว จำนวน 15 คนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้นำชุมชนในตำบลคลองวัว มีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม อยู่ระดับดี 2) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการโดยขบวนการในการจัดทำประชาคม และได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารองค์กร พนักงานส่วนตำบลส่วนราชการในพื้นที่ และผู้นำชุมชนในรูปของคณะกรรมการร่วมกันวางกรอบแนวทางในการจัดทำแผนเนื่องจากผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผน และยังได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญและ 3) ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารตำบล คือ ประชาชน ยังไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำประชาคมระยะเวลาในการจัดประชุมไม่เหมาะสม และประเด็นปัญหาความต้องการไม่ครอบคลุมส่งผลให้การกำหนดแผนงานหรือนโยบายเกิดการผิดพลาด

คณะ..... มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์..... ลายมือชื่อนักศึกษา.....
สาขาวิชา..... รัฐประศาสนศาสตร์..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ.....
ปีการศึกษา..... 2558.....

Amarin Im-Em. (2016). **The Participation of Community Leaders in Making a Local Development Plan: A Case Study of the Klong Wua Sub-district Administration Organization, Anghong Province.** An Independent Study for the Master of Public Administration Program in Public Administration, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. 73 pp.
Advisor : Pakin Chotiwetsin, Ph.D.

ABSTRACT

The purposes of this study are to 1) investigate the participation levels of community leaders in making a local development plan for the Klong Wua Sub-district Administration Organization; 2) explore an approach used for making the development plan; and 3) examine problems, obstacles, and impacts affecting their participations on making it. The samples are 15 community leaders including sub-district headmen, village headmen, and council members of the Klong Wua Sub-district Administration Organization. The research instrument used is a structured interview.

The results indicate that: 1) the knowledge, understanding, and recognition of the participation in making a local development plan among the community leaders of the Klong Wua Sub-district Administration Organization are in a high level; 2) the efficient approach used for making the plan is conducted through a cooperative committee with the collaboration of the community members at all stages of the process; and 3) the problems, obstacles, and impacts found in making the plan are low public awareness, unsuitable time management for public hearing, and insufficient reflection on public needs, causing the errors in planning or policy designs.

Faculty.....**Humanities and Social Sciences**.....Student's Signature.....
Field of Study.....**Public Administration**.....Advisor's Signature.....
Academic Year.....**2015**.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น.....	7
แนวความคิดและทฤษฎีการกระจายอำนาจ.....	9
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	10
แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
ประชากร.....	47
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48

บทที่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร.....	49
ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร.....	49
ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม.....	51
ข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	52
ผลการวิเคราะห์เชิงลึก.....	52
4. สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	59
ประชากร.....	59
วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
สรุปผลการวิจัย.....	62
อภิปรายผล.....	63
ข้อเสนอแนะ.....	65
บรรณานุกรม.....	66
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก แบบสัมภาษณ์.....	71
หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทำการ ค้นคว้าอิสระ.....	73
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	78

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการ และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองโดยตรงมากขึ้น ดังนั้นระบบราชการจึงจำเป็นต้องยอมรับและความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นร่วมปฏิบัติงานและกำหนดตรวจสอบผลการดำเนินงาน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีความโปร่งใส การวางแผนถือเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการวางแผนพัฒนาเป็นการเตรียมการเพื่ออนาคต เป็นการวางกรอบนโยบายและทิศทางการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักสากลที่อารยประเทศต่างให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยต้องให้ความสำคัญและให้ความสนใจเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาตามระบอบประชาธิปไตยแบบการมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการตามธรรมชาติที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกๆ ภาคส่วนในท้องถิ่น หรือทุกส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อเป็นการสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับของทุกๆ ฝ่าย ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐในทุกระดับ และทุกส่วนราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองตนเองโดยมีองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น ดำเนินการบริหารท้องถิ่นของตนเอง โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาและให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและดำเนินกิจการภายใต้

ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นนั้น และต้องอยู่ในการกำกับควบคุมดูแลของรัฐบาลกลาง

แผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนงานโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่สอดคล้องแลประสานสนับสนุนในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในอนาคต

การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย การจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้กำหนดองค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาไว้สรุปได้ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบ หนึ่งในที่กำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ ตลอดจนให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นเดียวกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประสานงานและบูรณาการ รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่ช่วยสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกำหนด

3. คณะกรรมการติดตามและประเมินแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดแนวทางวิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ โดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละ หนึ่งครั้ง ภายในเดือนธันวาคมของทุกปีทั้งนี้ให้ปีดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวันรวมทั้งมีหน้าที่แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามสมควร

องค์ประกอบขององค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาจะมีลักษณะ ไตรภาคี โดยมีองค์ประกอบจากตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนของราชการส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ และตัวแทนจากภาคประชาชนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสนับสนุน รวมทั้งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, 2554, หน้า 18) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนไว้ในมาตรา 163 – 165 อีกด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ได้เข้าร่วมดำเนินการตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตั้งแต่ปี 2548 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ได้จัดทำแผนพัฒนาตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งในช่วงที่ผ่านมาอันมีปัญหาหลายด้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว , 2554, หน้า 12) ได้แก่

1. ปัญหาประชาชนในพื้นที่ เข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาน้อยมาก
2. ปัญหาผู้นำชุมชนในพื้นที่ไม่เข้าใจในนโยบายของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา กระบวนการดำเนินงาน และผลการดำเนินการตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2558) ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ว่าผู้นำท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ตลอดจนระบุปัญหา และอุปสรรค ในการนำนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ซึ่งจะส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายมากขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว
3. เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาและอุปสรรค ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาถึงผู้นำท้องถิ่นว่ามีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมทั้งบททวนวรรณกรรมจากผลงานวิจัยที่มีผู้ทำการศึกษาไว้แล้วในบางส่วน ก่อนนำมาเป็นข้อมูลในการสอบถามผู้นำชุมชน ในตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ที่ได้มีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมและมีส่วนร่วมใน

การจัดทำแผนสามปี (2556 – 2558) จำนวน 15 คน ซึ่งได้นิยามศัพท์ไว้โดยเฉพาะ ตามความคิดเห็นในด้านการมีความรู้ ความเข้าใจ และความเป็นจริงในการมีส่วนร่วมของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้เวลาเก็บข้อมูลเดือน ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2556 – เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2556 รวมระยะเวลา 3 เดือน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ความคิดเห็น หมายถึง ท่าทีความรู้สึกที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ ซึ่งมีทั้งในลักษณะส่งเสริม คือสนใจ พอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุน และปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ และลักษณะต่อต้าน คือ ขัดแย้ง เบื่อหน่ายไม่สนใจ ไม่รวมมือ หรือไม่ปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการเสียสละเวลา แรงงานและทุนทรัพย์ต่าง ๆ ด้วย ก็เพื่อต้องการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้นำท้องถิ่น ได้ร่วมตัดสินใจ ในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น เช่น งบประมาณที่ได้รับ การจัดสรรจากรัฐบาล ภาษีที่จัดเก็บได้ภายในท้องถิ่น ทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ตลอดจนการใช้บุคลากร ในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนตำบลให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าต่อท้องถิ่นให้มากที่สุด

การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (ดำเนินการ) หมายถึง การที่ผู้นำท้องถิ่น ได้เข้าร่วมดำเนินการตามนโยบาย โครงการ และกิจกรรมตามแผนพัฒนาของท้องถิ่นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่กำหนดไว้

การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้นำท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จากการดำเนินงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น มีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการศึกษา ได้เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ และแนวคิดเชิงรุก ได้รับการศึกษาอบรม ดูงาน ได้รับค่าตอบแทน หรือ ได้รับคำชมเชยเมื่อทำงานสำเร็จตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม

การมีส่วนร่วมประเมินผล หมายถึง การที่ผู้นำท้องถิ่น ได้ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรม ตามแผนพัฒนาท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การกระจายอำนาจ ในทางการปกครองประเทศจากส่วนกลางบางอย่าง โอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารงานหรือจัดทำกิจการที่ได้รับมอบหมายได้เองพอสมควร

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลคลองวัว สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองการบริหารส่วนตำบล รองนายกองการบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว และผู้นำอื่น ๆ ในเขตตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

แผนพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนา 3 ปี และแผนการดำเนินงาน

การวางแผน หมายถึง กระบวนการที่องค์กรหรือหน่วยงานดำเนินการเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด และเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถปรับปรุงแก้ไขได้อยู่เสมอ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาอำเภอ

แผนพัฒนาสามปี หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียด แผนงาน โครงการในการพัฒนาที่จัดทำขึ้น สำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้า ครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

แผนการดำเนินงาน หมายถึง แผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แสดงถึงรายละเอียดแผนงาน โครงการและกิจกรรม ที่ดำเนินการจริงทั้งหมด ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณนั้น

สภาท้องถิ่น หมายถึง สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สภาเทศบาล สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาเทศบาล คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเมืองพัทยา คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา

องค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

ปีงบประมาณ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ของปีหนึ่ง ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป และให้ใช้ปี พ.ศ. ที่ถัดไปนั้น เป็นชื่อสำหรับปีงบประมาณนั้น

ความชัดเจนของนโยบาย หมายถึง มีการกำหนดนโยบายและภารกิจที่ชัดเจนสามารถนำไปกำหนดแนวทางการดำเนินงานได้

ความชัดเจนของวิธีปฏิบัติงาน หมายถึง มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและมอบหมายหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของนโยบาย

ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง คุณสมบัติของหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับนโยบายไปปฏิบัติโดยจะส่งผลต่อความสำเร็จของนโยบาย ได้แก่ ทักษะคติของผู้นำกับการสื่อสารภายในองค์กร ลักษณะสายสัมพันธ์ การทำงานเป็นทีมและความมีมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กร

การติดต่อประสานงาน หมายถึง ขั้นตอน ความสะดวกและความร่วมมือในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงาน

ความรู้ของเจ้าหน้าที่ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ประสิทธิผลการดำเนินงานของนโยบาย ฯ ในทัศนะของผู้ศึกษา หมายถึง การที่ปัจจัยนำเข้าได้รับการดำเนินการตามแผนหรือนโยบายที่ได้วางไว้ กระบวนการดำเนินงานและพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

2. ทราบถึงสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาไว้ดังนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น
2. แนวความคิดและทฤษฎีการกระจายอำนาจ
3. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

1.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นในรูปของการปกครองตนเอง (Local Self Government) ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชูศักดิ์ เทียงตรง (อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม, 2548, หน้า11) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองที่เกิดจากหลักการกระจายอำนาจได้มีอำนาจในการปกครองร่วมรับผิดชอบทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วนในการบริหารภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่และอาณาเขตของตนที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

แดเนียล วิช (Daniel Wit) (อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม, 2548, หน้า 28) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนดังนั้นการบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลางโดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล

กลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

วิญญู อังคนารักษ์ (อ้างถึงใน อุทัย หิรัญโต, 2538, หน้า 9) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึงการปกครองในรูปแบบลักษณะการกระจายอำนาจบางอย่าง ซึ่งรัฐได้มอบหมายให้ท้องถิ่นทำกันเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสปกครองและบริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองท้องถิ่นทำกันเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสปกครองและบริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นให้งานดำเนินไปอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลตรงกับความต้องการของประชาชน โดยเหตุที่ว่าประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ดีกว่าบุคคลอื่น และย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น โดยมีงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร

อุทัย หิรัญโต (2523 , หน้า 4) ให้คำนิยามการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับรองของรัฐ หรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครอง และดำเนินกิจการบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ และผลประโยชน์ของท้องถิ่น หรือผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง การบริหารงานของท้องถิ่นมีองค์การของท้องถิ่นประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มีความอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมโดยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐบาลหาได้ไม่

จากความหมายของคำว่า การปกครองท้องถิ่นข้างต้นพอสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นคือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนา และให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวนี้ มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และดำเนินการ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตนเท่านั้น และหน่วยการปกครองท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

1.2 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2548, หน้า 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำไปสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย
2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล
3. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของ

ตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต

6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

1.3 ลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย แยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน

2. มีอิสระในการบริหารงาน และสามารถใช้อำนาจของตนเองในการวินิจฉัยและการกำหนดนโยบายภายใต้การควบคุมของรัฐ

3. มีงบประมาณของตนเอง โดยมีอำนาจเก็บภาษีและรายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

4. คณะผู้บริหารท้องถิ่นได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

2. แนวความคิดและทฤษฎีการกระจายอำนาจ (Decentralization)

หลักการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่น เป็นวิธีที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์การอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควร โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของหน่วยการบริหารส่วนกลาง เพียงแต่อยู่ในการกำกับและดูแลของหน่วยการบริหารส่วนภูมิภาคเท่านั้น

ลักษณะสำคัญของหลักการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่น มีดังนี้

1. มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลาง หน่วยการปกครองท้องถิ่นนี้มีหน้าที่ มีงบประมาณ มีทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหาก และไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนกลางเพียงแต่ควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

2. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างใกล้ชิด ถ้าไม่มีการเลือกตั้งคณะผู้ปกครองท้องถิ่นเลย ก็ไม่นับว่าเป็นการกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองได้ตามสมควร การกระจายอำนาจปกครองนั้นต้องกำหนดให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารหรือจัดทำกิจการที่ได้รับมอบหมายได้เองพอสมควร คือ มีอำนาจวินิจฉัยและดำเนินการได้เองด้วยงบประมาณ และเจ้าหน้าที่ของตนเอง

4. มีงบประมาณและรายได้เป็นของท้องถิ่น ตามหลักการกระจายอำนาจปกครองนั้น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีงบประมาณของตนเอง ซึ่งแตกต่างหากจากส่วนกลาง โดยมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และทรัพย์สิน ตลอดจนเงินอุดหนุน (ถ้ามี) เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

5. มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นของท้องถิ่นของตนเอง นอกจากจะมีงบประมาณแยกออกเป็นสัดส่วนของตนเองแล้ว การกระจายอำนาจปกครองนั้นจะต้องมีเจ้าหน้าที่อันเป็นพนักงานของตนเองเป็นส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เจ้าหน้าที่เหล่านี้มิได้สังกัดกระทรวง ทบวง ในส่วนกลางโดยตรง แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั่นเอง

3. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งมักจะแตกต่างกันไป ดังนี้

รีดเดอร์ (Reeder) (อ้างถึงใน ไพศาล เชาวนะ, 2543, หน้า 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

สุจินต์ ดาววิระกุล (อ้างถึงใน รามิล พัฒนมงคลเชษฐ, 2545, หน้า 10) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ประชาชน มีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งปรารถนา

นิศากร วินิจชัยภาค (อ้างถึงใน รามิล พัฒนมงคลเชษฐ, 2545, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ปริศนา โกลละสุด (อ้างถึงใน รามิล พัฒนมงคลเชษฐ, 2545, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและทำอย่างไร

มิติที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาการลงมือปฏิบัติการตามหน้าที่ตัดสินใจ

มิติที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

มิติที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

เออร์วินท์ (Erwin) (อ้างถึงใน ไพศาล เชาวนะ, 2543, หน้า 9) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชากรในการประชุม องค์กรสหประชาชาติ (United Nations อ้างถึงใน รามิต พัฒนมงคลเชษฐ , 2545, หน้า 11) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม หากจะให้เข้าใจชัดแล้ว การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหนึ่ง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตามก็กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชน และของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่การมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตยในกรณี ต่อไปนี้

2.1 การเอื้อให้เกิดความหมายพยายามพัฒนา

2.2 การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2.3 การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผน และการดำเนินการ

โครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. เมื่อพิจารณาในแง่นี้ การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากร เพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรงดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับชาติ จะช่วยให้ก่อเกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแปลกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (อ้างถึงใน ไพศาล เชาวณะ , 2543, หน้า 8) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคนชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะ ต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมศึกษาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหของชุมชน หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพ
6. ร่วมกันลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ชูสวัสดิ์ จันทร์โรจนกิจ (อ้างถึงใน มณีรัตน์ นุตเจริญ, 2550, หน้า 7) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มและวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากโครงการ

วันชัย มิ่งมณี (อ้างถึงใน มณีรัตน์ นุตเจริญ, 2550, หน้า 8) ได้สรุปการมีส่วนร่วม ไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนเพื่อนำไปสู่การค้นหาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนตลอดจนการจัดลำดับของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหรือหลัง ชาวบ้านต้องรู้ถึงปัญหาของเขาเองมิใช่ให้คนภายนอกมาชี้แนะปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา

4. การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน เช่น การสละแรงงานและทรัพยากรต่าง ๆ
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จากการศึกษาคำอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารของประชาชน หมายถึง

1. กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
2. กิจกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการดำเนินนโยบายสาธารณะซึ่งเป็นการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน อันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง
4. ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและมีความเสมอภาค

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของบุคคลทั้งหลายที่นำมากล่าวถึงพอสรุปได้ว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติการ การติดตามการประเมินผล รวมถึงลดจนถึงการเสียสละเวลา แรงงานและทุนทรัพย์ต่าง ๆ ด้วย ก็เพื่อต้องการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม

มณีรัตน์ นุตเจริญ (อ้างถึงใน มนัญญา ภูแก้ว, 2548, หน้า17) สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะของภาครัฐ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด สามารถกระทำได้ใน 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public information) ประชาชนในพื้นที่ โครงการและผู้จะได้รับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับข่าวสารดังกล่าวต้องได้รับก่อนการตัดสินใจดำเนินการ โครงการ
2. การปรึกษาหารือ (Public consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะของการปรึกษาหารือ ระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการให้ประชาชนทราบ และรับข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบการตัดสินใจ
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public meeting) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ผู้ดำเนินโครงการกับประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะทำความเข้าใจร่วมกันด้วยเหตุผล ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบนี้ สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ การประชุมในระดับชุมชน (Community meeting) และการประชุม รับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ (Public hearing)

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางปฏิบัติ การดำเนินงานโครงการ ซึ่งมักดำเนินการในรูปของคณะกรรมการจะต้องมีตัวแทนของประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ แม้มิใช่รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง แต่เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมในการเรียกร้องสิทธิ หรือการใช้สิทธิของประชาชนเมื่อเห็นว่าเกิดความไม่โปร่งใสหรือความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในการดำเนินโครงการ

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (อ้างถึงใน มณีรัตน์ นุตเจริญ, 2550, หน้า 8) ได้แยกการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ทศพล กฤตยพิสิฐ (อ้างถึงใน มณีรัตน์ นุตเจริญ, 2550, หน้า 8) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ว่า มีขั้นตอนซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการกำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดประเภทของทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์ อันเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินว่า การพัฒนาที่ได้ทำไปนั้นสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งอาจใช้การ

ประเมินย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ หรืออาจประเมินในรูปแบบการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

3.3 กระบวนการมีส่วนร่วม

วัฒนา สมจิตร (อ้างถึงใน มณีรัตน์ นุตเจริญ, 2550, หน้า 9) ได้กล่าวถึงวิธีการที่จะสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสรุปวิธีการที่ใช้เป็นช่องทาง ในการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมโดยวิธีให้ข้อเท็จจริงหรือความเห็น อาจทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ วิทยุบุคคล การสนทนากลุ่มย่อย การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ การสำรวจความคิดเห็น สายด่วน สายตรง การจัดเวทีชาวบ้าน รวมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ

2. การมีส่วนร่วมโดยการปรึกษาหารือ ได้แก่ การจัดเวทีสาธารณะ การพบปะแบบไม่เป็นทางการ คณะทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล การประชุมเชิงปฏิบัติการ และคณะที่ปรึกษา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนุมัติโครงการและออกใบอนุญาต การทำประชาพิจารณ์

3. การมีส่วนร่วมโดยวิธีร่วมรับรู้ข้อมูล เช่น การทำประชาพิจารณ์ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเพื่อการผังเมืองรวม และการได้รับรู้ถึงการดำเนินการวางผังเมืองรวม และการที่ประชาชนมีสิทธิในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆของรัฐ

4. การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเป็นผู้ริเริ่ม เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎระเบียบต่างๆ

5. การมีส่วนร่วมโดยวิธีเข้าร่วมดำเนินการ เช่น การดูแลสิ่งแวดล้อมบำรุงรักษาศิลปะ จาริต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น จัดการศึกษาอบรม ฝึกอบรมตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ รวมถึงการลงสมัครรับเลือกตั้งในระดับต่างๆ

6. การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ เช่น เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

7. การมีส่วนร่วมโดยวิธีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เช่น รวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมือง หรือกลุ่มองค์กรเอกชนต่างๆ

8. การมีส่วนร่วมโดยการออกเสียงลงคะแนน เช่น การลงประชามติ และการเลือกตั้ง

9. การมีส่วนร่วมโดยวิธีการยื่นคำร้องเรียนเช่น เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ การยื่นคำร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ศาลปกครอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น

10. การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบ เช่น การกระทำหรือละเว้นกระทำของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ

คัมมิ่งแกนด์ วีท (Cumming and Wies) (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548, หน้า 318) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารว่า ประชาชนสามารถกระทำได้ใน 5 ลักษณะ คือ

1. การเลือกตั้ง (Election) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมได้โดยการรับสมัครเลือกตั้งซึ่งเป็นการเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่ทางการบริหารเอง และการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตน

2. การร่วมกิจกรรมกับพรรคการเมือง (Partisan) เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรคการเมือง เช่น การเป็นสมาชิกพรรค การช่วยเหลือกิจกรรมของพรรค การเข้าร่วมตัดสินใจปัญหา รวมทั้งการควบคุมต่าง ๆ

3. การแสดงความคิดเห็น (Public opinion) เป็นวิธีการหนึ่งที่ประชาชนสามารถมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งอาจกระทำได้ทั้งทางตรง เช่น การพูด การเขียน การประชาพิจารณ์ หรือโดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการพื้นฐานที่กระทำได้ง่าย

4. การจัดตั้งและการรวมกลุ่มผลประโยชน์ (Interest group) เป็นอีกวิธีการหนึ่งของประชาชนในการรวมตัวกันกับบุคคลอื่นที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ในการผลักดันนโยบายสาธารณะของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่ม โดยอาจเสนอข้อเรียกร้องหรือข้อคัดค้านในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ (public issues)

5. การแสดงออกด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยตรง (Direct action) เช่น การเดินขบวน การประท้วง ซึ่งเป็นเครื่องหมายบ่งชี้การแสดงความต้องการ ของประชาชนที่มีต่อประเด็นสาธารณะเพื่อให้มีการปฏิบัติหรือการละเว้นปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

นิล และ เวอร์บ่า (Nie and Verba) (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548, หน้า 319) ได้เสนอกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting) เป็นการแสดงออกของการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของการกำหนดผู้แทนของตนในการบริหารองค์กร

2. การรณรงค์หาเสียง (Campaign) เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกผู้แทนไปบริหารองค์กร เช่น การชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงให้กับบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ

3. การติดต่อกับผู้เกี่ยวข้องทางการเมืองและการบริหาร (Contacting) เป็นกิจกรรมโดยตรงของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะหรือปัญหาส่วนรวม เพื่อเรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขจากรัฐ

4. การรวมตัวกันเป็นองค์กรหรือกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสังคม เป็นกิจกรรมที่บุคคลร่วมกระทำกับผู้อื่น เพื่อร่วมกันเสนอหรือกดดันการแก้ปัญหาของชุมชน

มิลบราธ และ โกล์ (Milbrath and Gole) (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548, หน้า 319) ได้แยกกิจกรรมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 6 รูปแบบ

1. การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting) เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สิทธิของตนในการเลือกผู้แทนไปบริหารองค์กร โดยการสำนึกต่อหน้าที่ของพลเมืองที่ดี

2. การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและผู้ณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Party and campaign workers) เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนกลุ่มน้อยที่ต้องการสนับสนุนผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองที่ตนชื่นชอบ เช่น การชักชวนผู้อื่นให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชื่นชอบ การบริจาคเงินช่วยเหลือพรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3. การเป็นนักกิจกรรมในชุมชน (Community activists) เป็นการมีส่วนร่วมโดยการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน เพื่อมีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะหรือการติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาชุมชน

4. การติดต่อกับทางราชการ (Contacting officials) เป็นการมีส่วนร่วมของบุคคลต่อทางราชการ เช่น การร้องทุกข์ การให้ข้อมูลข่าวสาร

5. การเป็นผู้ประท้วง (Protestors) เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนโดยการรวมกันประท้วงเพื่อเรียกร้องความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งจากผู้บริหาร เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งทีกลุ่มผู้ประท้วงสนับสนุน

6. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (Communicators) เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งโดยการเขียน การพูด การพิมพ์เพื่อสนับสนุน คัดค้านต่อนโยบายสาธารณะหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของผู้บริหาร เช่น การร้องเรียนปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนผ่านสื่อมวลชน การเข้าร่วมสัมมนาอภิปรายต่าง ๆ เพื่อเสนอความคิดเห็นของตนในปัญหาของชุมชน

3.4 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้กันมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเป็นระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สามารถมีอิทธิพลทางการเมืองได้ หรือที่เรียกกันว่า เป็นการปกครองโดย

ประชาชน หลักการสำคัญประการหนึ่งของประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ท้องถิ่น โดยรัฐจะต้องจัดให้ท้องถิ่นมีอิสระในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในด้านการเมือง (Politics) การบริหาร (Administration) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องหาทางผลักดันหรือสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองทั้งในทางตรงและทางอ้อม เช่น การไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การสมัครเป็นผู้บริหารท้องถิ่น การติดตาม การกำหนดนโยบายสาธารณะและการดำเนินการตามนโยบาย การเสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหารท้องถิ่น การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบาย

การสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าว นับว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นดังนี้

1. การดำรงอยู่ และการพัฒนาทางการเมืองของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่มีความหมายในระบอบประชาธิปไตย และเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารท้องถิ่น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในรูปแบบการเรียกร้อง และการสนับสนุน จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงการดำรงอยู่ของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในภาวะสมดุลได้การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง และการบริหารท้องถิ่น เป็นการแสดงออกซึ่งการให้เกียรติยกย่องประชาชน ว่ามีสติปัญญาและความสามารถในการปกครองตนเอง นับเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีและคุณค่าของประชาชนตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังเป็นการก่อให้เกิดการเรียนรู้และปลูกจิตสำนึกทางการเมืองอีกหลายประการเช่น ความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ความผูกพันกับส่วนได้ส่วนเสียของท้องถิ่น ความรับผิดชอบและความหวงแหนต่อสิทธิประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ความคุ้นเคยในการใช้สิทธิ อำนาจและหน้าที่ของพลเมืองซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศในที่สุด

2. การตอบสนองความต้องการของประชาชนและพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมรู้ถึงความต้องการและปัญหาของตนเองและท้องถิ่นได้ดีกว่าบุคคลอื่น ดังนั้นการยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหารท้องถิ่นจึงเท่ากับเป็นการยอมรับว่า ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นนั้นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของการกระจายอำนาจและอุดมคติของประชาธิปไตยที่กำหนดหลักการไว้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน วิธีการที่ต้องบริหารโดยประชาชนและเป้าหมายที่จะส่งผลถึงประชาชนโดยแท้จริง

3. ความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารงานท้องถิ่น หากท้องถิ่นใดที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเข้มแข็ง ประชาชนของท้องถิ่นนั้นก็ย่อมจะได้ตัวแทนของตนที่มีคุณภาพเข้าไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ รับฟังความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน บริหารงานด้วย

ความระมัดระวังและรักษาผลประโยชน์ของประชาชน เพราะประชาชนจะติดตามและรักษาสิทธิประโยชน์ที่ตนพึงได้รับ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นย่อมจะประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน และสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ของท้องถิ่นได้มาก นับเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติและทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เพราะปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่น

4. การส่งเสริมหลักการกระจายอำนาจ นอกเหนือไปจากการแบ่งเบาภาระและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารให้แก่รัฐบาลกลางแล้ว การเข้าไปมีบทบาทของประชาชนในการบริหารกิจการบางกิจการที่รัฐบาลกลางโอนไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบจัดดำเนินการอย่างอิสระ นับเป็นการดำเนินการตามหลักการและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการกระจายอำนาจ

5. การสร้างผู้นำทางการเมืองและการบริหารของประเทศ แม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่นยังคงมีลักษณะคับแคบหรืออยู่ในวงจำกัด กล่าวคือ คนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีบทบาททางการเมืองน้อย แต่กระนั้นวิถีทางของการเป็นผู้ตามก็มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของชนชั้นนำได้ นอกจากนั้นยังอาจกลายเป็นผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของผู้นำเดิมหรือกลายเป็นกลุ่มผู้ท้าทายต่อระบบเก่าหรือแม้กระทั่งการก่อให้เกิดองค์กรใหม่ ด้วยเหตุนี้การได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารบ่อย ๆ จึงเป็นหนทางสำคัญสำหรับการสร้างผู้นำใหม่ให้กับท้องถิ่นและประเทศในอนาคต

6. การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน เป็นที่ยอมรับว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) คือ การพัฒนาโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการพัฒนาที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมักจะเป็น โครงการพัฒนาที่ล้มเหลว เพราะประชาชนขาดความสำนึกในการเป็นเจ้าของโครงการ ดังนั้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เช่น การวางแผน การอุทิศทรัพยากรของตนเอง การติดตามผลงาน จึงเป็นการสร้างพลังอันมหาศาลหมุนจักรแห่งการพัฒนาให้ไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น มิได้เป็นเพียงผลสำเร็จทางวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ยังก่อให้เกิดผลสำเร็จทางจิตใจด้วย กล่าวคือ การรู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีม การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ความผูกพันรักใคร่หวงแหนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเป็นพลังสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นในอนาคต

การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดผลลัพธ์ทางบวก ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และความพึงพอใจของผู้ได้บังคับบัญชา สมยศ นาวิกาน (อ้างถึงใน รามิล พัฒนมงคลเศรษฐ, 2545, หน้า 11) สรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากกว่า
2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้บริหารมีความราบรื่นมากขึ้น
3. ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรมีมากขึ้น
4. ความไว้วางใจในฝ่ายบริหารมีมากขึ้น
5. การบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาง่ายขึ้น
6. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น
7. การสื่อสารจากเบื้องบนลงสู่ระดับล่างดียิ่งขึ้น
8. ช่วยปรับปรุงการทำงานเป็นทีม

วัฒนา สมจิตร (อ้างถึงใน มณีรัตน์ นุตเจริญ, 2550, หน้า 9) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสามัคคี และลดการต่อต้านจากบุคลากรระดับปฏิบัติ
2. ช่วยให้ทราบถึงความต้องการขององค์กรทั้งหมด
3. ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น ลดความเฉื่อยชาในการทำงาน การย้ายงาน และการหยุดงาน
4. ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในองค์กร และลดการต่อต้านจากบุคลากรระดับล่าง
5. ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงาน และส่งเสริมให้สุขภาพจิตในองค์กรดีขึ้น
6. ช่วยเพิ่มผลผลิตขององค์กร
7. สร้างหลักประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กร
8. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน ช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คุ่มค่า และทะนุถนอม
9. ทำให้บุคลากรในองค์กรรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร
10. เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ในด้านการควบคุมให้งานลดลงและผลงานดีขึ้น

3.5 การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารของประชาชนในท้องถิ่น

เม็คคอลลอสกี (McClosky) (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548, หน้า 313) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยสมัครใจ และส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เป็นการกระทำด้วยความกระตือรือร้น ทั้งในด้านการเลือกผู้นำทางการเมืองและการบริหาร การกำหนดนโยบายสาธารณะ การติดตามข่าวสาร การอภิปรายและ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมชุมนุม การบริจาคหรือการหาเงินให้พรรคการเมือง การติดต่อกับ
นักการเมืองหรือผู้บริหาร การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง การรณรงค์หาเสียง

วายเนอร์ (Weiner) (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548, หน้า 313) ได้รวบรวม
และแบ่งแยกความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 10 ประการ สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมนั้น
หมายถึง การปฏิบัติการด้วยความสมัครใจ (voluntary actions) ที่ไม่ว่าจะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ จะมีการ
จัดองค์กรหรือไม่มี จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง จะใช้วิธีการที่ถูกกฎหมายหรือไม่ ก็ตาม ทั้งนี้มี
จุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้นโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะและการเลือก
ผู้นำทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

คำอธิบายความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักรัฐศาสตร์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนว
ความคิดเกี่ยวกับระบบการเมืองของเดวิด อีสตัน (David Easton) (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิ
ราช, 2548, หน้า 314) ที่กล่าวว่า ระบบการเมืองจะสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิด
ประโยชน์กับประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ประชาชนจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการกำหนด จัดสรร
แบ่งปัน สิ่งที่มีคุณค่า (Allocation of value) โดยทำการเรียกร้อง (Demand) ซึ่งเป็นการใช้สิทธิทาง
การเมือง หรือการให้การสนับสนุน (Support) ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ต่อระบบการเมืองนั้นด้วยตัว
ประชาชนเอง

นอกจากคำอธิบายความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ยังมีผู้ให้คำอธิบายการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในแง่มุมต่าง ๆ อีกดังนี้

1. การมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนช่วยเหลือโดยสมัครใจของประชาชนต่อโครงการใดโครงการ
หนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังจะให้ประชาชน
เปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะ
ทราบถึงการรับความช่วยเหลือ และตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่ม
ของคนในท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการ
ตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้อง
กับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่าง
แข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนมีทั้ง สิทธิ และหน้าที่ ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของตน มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค

7. การมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมได้นั้นเป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

8. การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่ประชาชนใช้สิทธิตามกฎหมายเข้าไปร่วมนั้น จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจและเกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนอันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การเลือกผู้นำหรือผู้บริหาร การรับและติดตามข่าวสาร การอภิปรายและแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมชุมนุม การทำงาน และการติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้บริหารหรือพรรคการเมือง นอกจากนี้ยังรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองที่ดีในการยอมรับสนับสนุนต่อนโยบายสาธารณะ เช่น การเสียภาษี

คำอธิบายดังกล่าวได้ขยายความของกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ความเป็นฝ่ายริเริ่มเสนอ นโยบายไปจนกระทั่งการติดตามประเมินผลและการควบคุมดูแลอย่างแข็งขัน รวมทั้งได้ชี้ให้เห็นเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าประชาชนจะต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ มีอิสรภาพที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ และประชาชนจะต้องมีความเสมอภาคเท่าเทียมกับผู้ร่วมงานคนอื่นๆ

3.6 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายสาขาวิชาต่างสนใจพฤติกรรมของบุคคลที่ต้องการอธิบายสาเหตุหรือสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการกระทำต่าง ๆ รวมทั้งการคาดคะเนพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าจะส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมอันพึงประสงค์และขัดขวางพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ สำหรับพฤติกรรมทางการเมืองนั้น ได้มีผู้แบ่งปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ไว้ 5 ประเภท คือ ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่ม

ทางสังคม (Social group) เช่น ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา ปัจจัยเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคม (Social class) ซึ่งวัดได้จาก อาชีพ รายได้ การศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพอันเกิดจากพันธุกรรม แรงขับ และการกล่อมเกลาทางการเมือง ปัจจัยที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรม เช่น ประเพณี ความเชื่อของแต่ละสังคม และปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของระบบ เช่น แนวคิดปรัชญาของระบบการเมือง

มิลบราธ และ โกล์ (Milbrath and Goel) (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548, หน้า 322) ได้กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมือง โดยแบ่งออกเป็นสองประการใหญ่ ๆ คือ สิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมทางการเมือง (Environmental stimuli) และปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (Personal factors)

ในด้านสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมนั้น มิลบราธ และ โกล์ (Milbrath and Goel) ให้ความหมายว่าเป็นลักษณะของระบบสังคม และสภาพทางการเมือง ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสนอข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับขอบเขต ปทัสถาน และทางเลือกต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคคลแต่ละคนแม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมอันเดียวกัน ก็จะได้รับสิ่งเร้าจากระบบการเมืองและสังคมได้ไม่เท่ากัน เพราะบุคคลจะเลือกรับรู้ และสิ่งเร้าที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของตนเองเท่านั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงต้องขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนตัวของแต่ละบุคคลอีกด้วย

ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลในทัศนะของนั้นมี มิลบราธ และ โกล์ (Milbrath and Goel) 5 ประการ คือ พันธุกรรมแรงขับ และความต้องการทางบุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตและสรีระ ความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งเจตคติทางการเมืองของแต่ละคน

มานิตย์ จันทรจำเริญ (อ้างถึงใน กฤติชัย เพ็ญศิริ, 2548, หน้า 11) ได้สรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการดังนี้ คือ

1. การปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อ พื้นฐานของตนเอง
2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
3. เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริม ปกป้อง และรักษาเป้าหมายของตนเอง
4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
5. ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตน คาดหมายว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน

6. การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรต้องการกระทำ เช่นนั้น

7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบังคับให้ทำ

8. นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคม

10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนมีความสามารถ

11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติงานเมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน เบญจมาศ เมืองเกษม, 2548, หน้า 13) ได้กล่าวถึงปัจจัยของการมีส่วนร่วมไว้ดังต่อไปนี้

1. ความศรัทธาที่มีผลต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจและเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งที่บางครั้งอาจจะยังไม่มีศรัทธา หรือความเข้าใจอย่างเต็มที่ที่จะกระทำ ซึ่งนับเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่สมัครใจหรือไม่นับได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. อำนาจบังคับ ซึ่งเกิดจากการที่บุคคล ที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่น ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้เข้ามามีส่วนร่วมกระทำการต่าง ๆ

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (อ้างถึงใน หัสยา พานทอง, 2548, หน้า 13) ได้เสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมไว้ ประกอบด้วย

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดนั้น จะเป็นไปโดยมีเหตุผลที่สำคัญคือเขามองเห็นว่าจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ทำไป และการได้รับการบอกกล่าวหรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วม

2. ปัจจัยทางโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วม และมองเห็นประโยชน์ที่เขาจะได้รับภายหลังจากการที่เข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการมีส่วนร่วมที่ดีควรมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและมีการกำหนดเวลาที่ชัดเจนแน่นอน อันจะเป็นการช่วยให้ผู้เข้ามามี

ส่วนร่วมสามารถทราบเงื่อนไขที่สอดคล้องกับข้อจำกัดของตนเองได้ในทางหนึ่ง และจะต้องมีการกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนไว้ด้วย

จากแนวคิดที่ได้นำมากล่าวถึง สามารถสรุปได้ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมได้ในหลายประการประกอบด้วย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่ง ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และ รายได้ เป็นต้น
2. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ของการได้รับข้อมูลข่าวสาร และแหล่งที่มาของ ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เข้าร่วมนั้น
3. ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยมและอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยทางสังคม-จิตวิทยา

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

4.1 ความหมายของการวางแผน

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2552, หน้า, 268) ให้ความหมาย ของการวางแผน คือกระบวนการ เกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการบริหารงานและกำหนดวิธิต่างสำหรับปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์นั้นๆ หากกล่าวสั้น ๆ ก็อาจกล่าวได้ว่าการวางแผนคือการเตรียมการล่วงหน้าสำหรับการ ปฏิบัติจึงเห็นได้ว่าการวางแผนเป็นเรื่องที่คิดถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นหรือหวังแทนที่จะมีผลในอนาคตแทนที่จะ ปล่อยให้ไปหรือเกิดขึ้นตามยถากรรม การกำหนดให้มีแผนเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงอัจฉริยภาพ ของมนุษยชาติที่ใช้ความพากเพียรพยายามปรับสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต

อรรถธรรม พรหมมะ (2545, หน้า 137) ให้ความหมายของการวางแผน คือ เป็นการกำหนด วิธีการกระทำไว้ล่วงหน้าในเรื่องอนาคตเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Goal) และวัตถุประสงค์ (Objective) ที่ ต้องการ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความหมายของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนเป็นการพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนาที่เปรียบเสมือน เป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคต (Where we are where we want to go) เป็นการ คาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่พิจารณาคำหนด แนวทางปฏิบัติงาน มีรากฐานการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเนอย่างใช้ดุลยพินิจ

เมอร์ริค และ เมนเทว (Meredith and Mantel) (อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชัยวงศ์, 2544, หน้า 21) ได้ให้ความหมายการวางแผน หมายถึง “การวางหรือการกำหนดอนาคตล่วงหน้าเกี่ยวกับภาระหรือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ”

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (อ้างถึงใน รามิด พัฒนมงคลเชษฐ, 2545 , หน้า 16) ได้กล่าวถึงการวางแผนว่าเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของทุกระดับหน่วยงาน การวางแผนไม่ใช่เรื่องยาก ต่อข้อสำคัญที่ถูกต้องนั้นว่าได้เตรียมขึ้นมาอย่างมีวิธีการ หรือเป็นเพียงแผนการที่ปฏิบัติได้ทันท่วงทีเมื่อถึงโอกาส โดยมีได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า การวางแผนที่ดีที่สุดย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ (Objective) สถานการณ์ (Situation) เวลา (Time) สถานที่ (Place) ตลอดจนทรัพยากรต่างๆ คือ

1. กำหนดปัญหา
2. ตั้งเป้าหมายที่ต้องการ
3. ศึกษาข้อเท็จจริง
4. วางแผนแก้ปัญหา
5. ปฏิบัติตามแผน
6. ประเมินผลเพื่อทราบผลการดำเนินการ

เสถียร เหลืองอร่าม (อ้างถึงใน รามิด พัฒนมงคลเชษฐ, 2545 , หน้า 15) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผน คือ การเลือกวิถีทางในอนาคตจากการเลือกหลายๆ ทางสำหรับ ที่จะให้กิจการทั้งหมดหรือเฉพาะบางแผนงานดำเนินการตามวิธีนั้น การวางแผนเป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร จะทำเมื่อไร จะให้ใครทำและมีวิธีทำอย่างไร การวางแผนจึงเป็นการทำกิจการไปสู่วัตถุประสงค์ที่เลือกไว้โดยวิถีทางที่ถูกหลักที่สุด นอกจากนี้ยังกำหนดบัญญัติ 10 ประการที่ผู้รับผิดชอบควรยึดถือ คือ

1. เข้าใจปัญหา
2. นำปัญหาสู่ชุมชน
3. กำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุ
4. แสวงหาแหล่งทรัพยากร
5. เลือกสรรวิธีแก้ปัญหา
6. การตัดสินใจ
7. การวางแผนขั้นปฏิบัติการ
8. มอบหมายดำเนินการตามแผน
9. รายงานต่อชุมชน

อนันต์ เกตุวงษ์ (2539, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการวางแผนว่า การวางแผน หมายถึง การตัดสินใจไว้ล่วงหน้าในการเลือกทางเลือกเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์หรือวิธีการกระทำโดยทั่วไปจะเป็นการตอบคำถาม คือ จะทำอะไร (what) ทำไมจึงต้องทำ (why) ใครบ้างที่จะเป็นผู้กระทำ (who) จะกระทำเมื่อใด (when) จะกระทำกันที่ไหนบ้าง (where) และจะกระทำกันอย่างไร (how)

สรุปได้ว่า การวางแผน หมายถึง กระบวนการที่องค์กรหรือหน่วยงานดำเนินการเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุดมีประสิทธิภาพมากที่สุด ให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด และเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถปรับปรุงแก้ไขได้อยู่เสมอ

4.2 ความสำคัญของการวางแผน (Significance of Planning)

อนันต์ เกตุวงศ์ (2539, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนไว้ดังนี้

1. การวางแผนเป็นหน้าที่อันดับแรกของผู้บริหาร นักวิชาการหลายคนก็กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร เช่น ลินคอล์นเออร์วิก และลูเทอร์ กูลิค ได้กล่าวถึงหน้าที่บริหารที่เรียกว่า พอสคอร์บ (POSDCORB) และเฮนรี ฟายอล กล่าวว่าการบริหารจะต้องทำสิ่งต่อไปนี่ คือการวางแผนการจัดการบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุม นอกจากนี้ นิวแมนและรัมเมอร์ ก็ได้อธิบายถึงหน้าที่ของผู้บริหารไว้ทำนองเดียวกันและเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือ การให้ความสำคัญในหน้าที่ทางการวางแผนเป็นอันดับหนึ่ง จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าในทางวิชาการนั้นยอมรับการวางแผนว่าสำคัญมาก

2. การวางแผนและแผนเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญ ผู้ปฏิบัติตามแผนสามารถศึกษาเรียนรู้วิธีการขั้นตอนและกระบวนการทำงานได้จากแผนก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ ดังนั้น จึงช่วยให้การทำงานของเขามีความเป็นไปได้มาก ทั้งเป็นที่เชื่อว่าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานด้วยแผนจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้ปฏิบัติงานและองค์กร

3. แผนและการวางแผนเป็นตัวกำหนดทิศทางและความรู้สึกในเรื่องของความมุ่งหมายสำหรับองค์กรให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้รู้ นอกจากนี้แผนยังเป็นกรอบสำหรับการตัดสินใจให้ผู้ปฏิบัติงานได้อย่างดี จึงสามารถป้องกันมิให้มีการตัดสินใจแบบเพื่อแก้ปัญหาแต่ละครั้งไปเท่านั้นด้วย

4. แผนและการวางแผนจะช่วยให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมองไปในอนาคตและเห็นโอกาสที่จะแสวงหาประโยชน์หรือกระทำการต่างให้สำเร็จตามมุ่งหมายได้ทั้งยังทำให้มองเห็นปัญหา อุปสรรค และภัยคุกคามต่างๆ เพื่อจะได้หาทางป้องกันตลอดจนการลดภาวะความเสี่ยงต่างๆไว้ด้วย

5. การตัดสินใจที่มีเหตุผลในการวางแผนนั้นจะมีการตัดสินใจเรื่องต่างๆไว้ล่วงหน้าซึ่งมีเวลาพอที่จะใช้ทั้งหลักทฤษฎี แนวความคิด และหลักการประกอบกับตัวเลข สถิติและข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาตัดสินใจ จึงทำให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและมีเหตุผลและเป็นประโยชน์ตามต้องการหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น

6. การวางแผนเป็นเรื่องการเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้า เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายความต้องการแล้ว กิจกรรมต่างๆที่จะต้องกระทำเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบังเกิดผลตามเป้าหมายนั้น ๆ

7. การวางแผนมีส่วนในการช่วยให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้มาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอตามธรรมชาติ เมื่อมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น

8. การวางแผนเป็นตัวนำในการพัฒนา ตามหลักการวางแผน ชั้นแรกจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์จะเป็นหลักของการตัดสินใจในทุกเรื่องที่จะกระทำต่อไป

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนไว้ดังนี้

1. เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากว้างไกล มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ปัญหา ความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารดูเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวและเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความผันผวนของสิ่งแวดล้อม

2. ทำให้เกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาในองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดรจึงทำให้มีการยอมรับแนวความคิดในเชิงระบบ (System approach) เข้ามาใช้ในองค์กรยุคปัจจุบัน

3. ทำให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่ปรารถนา ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันการดำเนินการเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต

4. เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อน เพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์กรที่ชัดเจนและยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการจัดระเบียบขององค์กรให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้น เป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

5. ทำให้เกิดความแจ่มชัดในการดำเนินงานเนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัยทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยต่าง ๆ (A rational approach) มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กร ที่ดำเนินอยู่

กล่าวโดยสรุปว่า ไม่มีองค์กรใดที่ประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของกระบวนการจัดการที่ดี

การวางแผนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ต่างๆ ในอนาคตและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การวางแผนคือ ความพยายามที่เป็น

ระบบ (Systematic attempt) เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับอนาคตเพื่อให้องค์กรบรรลุผลที่ปรารถนา

4.3 ประโยชน์ของการวางแผน (Advantages of Planning)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น (2546, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่าการวางแผนที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. การบรรลุจุดหมาย (Attention of objectives) การวางแผนทุกครั้งมีจุดหมายปลายทางเพื่อให้องค์กรบรรลุจุดหมายที่กำหนดให้ การกำหนดจุดหมายจึงเป็นงานขั้นแรกของการวางแผน ถ้าจุดหมายที่กำหนดมีความแจ่มชัดก็จะช่วยให้การบริหารแผนมีทิศทางมุ่งตรงไปยังจุดหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี

2. ประหยัด (Economical Operation) การวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญา เพื่อคิดวิธีการให้องค์กรบรรลุถึงประสิทธิภาพ เป็นการให้งานในฝ่ายต่าง ๆ มีการประสานงานกันดี กิจกรรมที่ดำเนินมีความต่อเนื่องกัน ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในงานต่าง ๆ ที่ทำซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า นับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดี ก่อให้เกิดการประหยัดแก่องค์กร

3. ลดความไม่แน่นอน (Reduction of Uncertainty) การวางแผนช่วยลดความไม่แน่นอนในอนาคต เพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต การวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นแล้ว ทำการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตและได้หาแนวทางพิจารณาป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นไว้แล้ว

4. เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basis of control) การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการคู่กันอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ถ้าไม่มีการวางแผนก็ไม่สามารถมีการควบคุม กล่าวได้ว่าแผนกำหนดจุดหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่การควบคุม

5. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages innovation and Creativity) การวางแผนเป็นพื้นฐานการตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ (นวัตกรรม) และความคิดสร้างสรรค์ทั้งนี้เนื่องจากขณะที่ฝ่ายจัดการมีการวางแผนกันนั้นจะเป็นการระดมปัญญาของคณะผู้ทำงานด้านการวางแผนทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์ นำมาใช้ประโยชน์แก่องค์กรและยังเป็นการสร้างทัศนคติการมองอนาคตระหว่างคณะผู้บริหาร

6. พัฒนาแรงจูงใจ (Improves Motivation) ระบบการวางแผนที่ดีจะเป็นการ บังชี้ให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของคณะผู้บริหาร และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในกลุ่ม

คนงานด้วย เพราะเขาารู้อย่างชัดเจนว่าองค์การคาดหวังอะไรจากเขาบ้าง นอกจากนี้ การวางแผนยังเป็น เครื่องมือฝึกและพัฒนาแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้บริหารในอนาคต

7. พัฒนาการแข่งขัน (Improves Competitive Strength) การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้องค์การมีการแข่งขันมากกว่าองค์การที่ไม่มีการวางแผนหรือมีการวางแผนที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการขยายขอบข่ายการทำงาน เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8. ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การวางแผนได้สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดวางไว้มุ่งไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกันมีการจัดประสานงานในฝ่ายต่าง ๆ ขององค์การเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในงานแต่ละฝ่ายขององค์การ

อรรถธรรม พรหมมะ (2545, หน้า 143) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวางแผน ไว้ดังนี้

1. ทำให้มีแนวทางชัดเจนในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
2. ทำให้ความสำเร็จในการทำงานมีความเป็นไปได้มากขึ้น
3. ทำให้เกิดความประหยัดในการใช้ทรัพยากรสำหรับปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะในเรื่องกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่
4. ทำให้เกิดความรอบคอบในการทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ต้องการ เพราะต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญของนักวางแผนในการกำหนดวิธีการปฏิบัติ
5. ทำให้เกิดความรวดเร็วในการทำงานมากขึ้น เพราะมีการกำหนดวิธีการทำงานไว้อย่างชัดเจนล่วงหน้า
6. ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนงานและโครงการร่วมกันถ้ามีการประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้วางแผนกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

อนันต์ เกตุวงศ์ (2539, หน้า 10) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวางแผนไว้ดังนี้

1. การป้องกันมิให้เกิดปัญหาในอนาคต
2. การทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจ
3. การทำให้งานมีความเป็นไปได้
4. การวางแผนก่อให้เกิดการประหยัด เนื่องจากมีการเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดก่อนนำไปใช้
5. ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายในการบริหาร
6. ป้องกันปัญหาทางด้านโครงสร้างและบริหาร

7. กำลังขวัญและความรับผิดชอบสูง

4.4 ข้อจำกัดในการวางแผน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 4 - 5) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดในการวางแผนไว้ดังนี้

1. การขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ ในการวางแผนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาพิจารณา กำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงานแต่ถ้าขณะที่มีการวางแผนนั้นกลุ่มทำงานได้ข้อมูล ที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือไม่ได้ จะทำให้การวางแผนงานนั้นเกิดการผิดพลาด ฉะนั้นข้อมูลนับว่าเป็นปัจจัย สำคัญในการกำหนดแผนงานเป็นอย่างยิ่ง

2. การวางแผนเป็นกระบวนการมองไปข้างหน้า ถ้าผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะทำงานในเชิงรับ มากกว่าเชิงรุก เขาจะไม่สามารถทำการวางแผนที่ดีได้เลย ฉะนั้น ผู้วางแผนจะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิด ริเริ่มและเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นจะสามารถมองหามาตรการประเมินและติดตามแผนที่วางไว้ได้ อย่างเหมาะสมและเข้าใจการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้อง

3. การวางแผนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การวางแผนอาจจะทำให้ การปฏิบัติการบางกรณีล่าช้าไปได้ แต่ก็ก็เป็นความจริงว่าถ้าเราไม่ใช้เวลาในการวางแผนอย่างพอเพียงแล้ว แผนที่กำหนดขึ้นอาจเป็นแผนที่ใช้ไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่า การวางแผนเกี่ยวข้องกับ การใช้เวลาและค่าใช้จ่าย ในการรวบรวม การวิเคราะห์ สารสนเทศและการประเมินทางเลือกต่าง ๆ ดังนั้นถ้าการจัดการไม่จัด งบประมาณค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอในการวางแผน ไม่ยอมใช้เวลาให้เพียงพอคิดแต่เพียงว่าเสียเวลา สิ้นเปลืองแล้วผลของแผนที่ออกมาดีนั้น ย่อมเป็นไปได้

4. การดำเนินการภายในองค์การที่เข้มงวดเกินไปเรื่องต่าง ๆ จะเป็นอุปสรรคในการนำความคิด ริเริ่มและแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาสู่องค์การ ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องมีการยืดหยุ่นการดำเนินการใน บางกรณีบ้าง ซึ่งจะนำผลดีมาสู่องค์การ

5. การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดในการวางแผนบางครั้งเหตุ การณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การธุรกิจต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นผลกระทบต่อเนื่องมาจากความผันผวนทาง เศรษฐกิจ สังคมและเมือง ฉะนั้นผู้วางแผนไม่สามารถยอมรับเรื่องราวต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อาจจะ นำไปสู่การต่อต้านจากกลุ่มคนงาน และทัศนคติเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการวางแผนที่เกิดขึ้นขาด ประสิทธิภาพ

6. ประสิทธิภาพในการวางแผนอาจมีข้อจำกัดมาจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เพราะปัจจัยภายนอกบางอย่างยากแก่การทำนายและคาดการณ์ เช่น การเกิดสงคราม การควบคุมของ รัฐบาล หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วางแผนไม่สามารถควบคุมได้ก็อาจทำให้การดำเนินงาน ตามแผนประสบปัญหายุ่งยากได้

4.5 หลักการพื้นฐานในการวางแผน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 4 - 5) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนจะต้องประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 4 ประการด้วยกันคือ

1. การวางแผนจะต้องสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ (Contribution to Purpose and Objectives) ในการวางแผน ผู้วางแผนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญว่าเป้าหมายของแผนทุกแผนที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องเกี่ยวพัน และอำนวยความสะดวกให้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การสัมฤทธิ์ผล หลักการนี้เกิดขึ้นจากธรรมชาติขององค์การธุรกิจต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้วัตถุประสงค์ของกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันในองค์กรบรรลุตามเป้าหมายหรือประสบความสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกอย่างจริงจัง

2. การวางแผนเป็นงานอันดับแรกของกระบวนการจัดการ (Primacy of planning) ซึ่งกระบวนการจัดการประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ(Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม(Controlling) การวางแผนเป็นงานเริ่มต้นก่อนขั้นตอนอื่น ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเป็นตัวสนับสนุนในงานด้านอื่น ๆ ดำเนินไปด้วยความสอดคล้อง

3. การวางแผนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกคน (Pervasiveness of Planning) การวางแผนเป็นงานของผู้บริหารทุกระดับที่จะต้องทำแล้วแต่ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารในระดับที่ต่างกันต่างก็มีความรับผิดชอบควบคุม ใ้ทำงานที่ตนกระทำอยู่ให้ประสบความสำเร็จ ฉะนั้นการวางแผนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

4. ประสิทธิภาพของแผนงาน (Efficiency of plans) ในการวางแผนนั้น ผู้วางแผนจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของการวางแผน ซึ่งสามารถพิจารณาจากการ บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการลงทุนแรงงาน และการบริหารที่ดีสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิกในองค์กร

4.6 กระบวนการวางแผน (Steps in Planning Process)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 6) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Setting Objectives) เป็นงานอันดับแรกที่นักวางแผนจะดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้รู้ทิศทางที่จะก้าวเดินไปข้างหน้า เพราะการวางแผนเป็นเรื่องของอนาคตที่ตั้งใจได้กล่าวมาแล้ว และเป็นพื้นฐานที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ในองค์กรสิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักในการวางแผนคือแผนที่วางจะต้องมีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในองค์กรเกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกันอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานและมีการประสานงานกัน

2. พัฒนาข้อตกลงที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผน (Developing the Planning Premises) ผู้วางแผนจะต้องกำหนดข้อตกลงต่าง ๆ ที่จะเป็นขอบเขตในการวางแผนเพื่อสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตได้ถูกต้องใกล้เคียง การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นจะนำมาเป็นพื้นฐานในการวางแผน ขอบเขตและข้อตกลงต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากข้อมูลและปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความรู้สึกของประชาชน นอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว การวางแผนจะต้องตระหนักถึงข้อมูลและปัจจัยภายในองค์กรด้วย จึงจะทำให้ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมาจากข้อมูลรอบด้านอันเป็นผลทำให้ข้อมูลที่นำมาใช้เป็นกรอบในการวางแผนมีความเชื่อถือได้มากขึ้น

3. พิจารณาข้อจำกัดต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการวางแผน (Reviewing all possible Limitations on Planning) ข้อจำกัดต่าง ๆ มักเกิดขึ้นเสมอในการทำงานใด ๆ ฉะนั้นถ้าผู้วางแผนได้มีการพิจารณาและคำนึงสิ่งเหล่านี้แล้วก็จะสามารถขจัดข้อจำกัดต่าง ๆ ให้เหลือน้อยลง สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาคาดการณ์ในการวางแผนได้แก่ ขอบเขต อำนาจหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพการเงิน ตลอดจนบุคคลากรต่าง ๆ ในองค์กร เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีน้ำหนักสำคัญในการกำหนดแผนงานที่จะดำเนินการต่อไป

4. พัฒนาทางเลือก (Developing Alternatives) ในการวางแผนผู้วางแผน ควรได้แสวงหาทางเลือกต่าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินการตามแผนนั้น เพราะบางครั้งการดำเนินการตามแผนหนึ่ง ๆ ไม่ใช่มีแนวทางปฏิบัติแนวเดียวที่จะบรรลุความสำเร็จของแผนนั้น แต่อาจมีแนวปฏิบัติหลาย ๆ แนวที่สามารถไปถึงวัตถุประสงค์ของแผนนั้นได้เช่นกัน ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องคิดถึงแนวทางต่าง ๆ หลาย ๆ แนวมากำหนดกิจกรรมในการวางแผน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาความคิดของผู้วางแผนให้มีความหลากหลายตามข้อมูลต่าง ๆ

5. ประเมินทางเลือก (Evaluating the Alternatives) การประเมินทางเลือกนี้ต้องการหลังจากได้มีการพัฒนาทางเลือกต่าง ๆ แล้ว ผู้วางแผนจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ของทางเลือกแต่ละแนวทาง ประกอบว่าจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนที่ทางเลือกเหล่านี้จะทำให้องค์กรดำเนินไปได้แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้สูงสุด (The most feasible alternatives) สิ่งที่เป็นข้อคิดสำหรับผู้วางแผนในการประเมินทางเลือกนั้นก็คือไม่มีวิธีใดที่ให้ผลสูงสุดเพียงวิธีเดียว ฉะนั้น ผู้วางแผนควรตัดสินใจเลือกทางเลือกสองแนวทางหรือมากกว่า และนำทางเลือกที่เลือกแล้วมาหลอมรวมกันเพื่อเป็นแผนที่เป็นไปได้มากที่สุด (The most feasible plan) ในการปฏิบัติ

6. เปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ (Converting Plans into Actions) ผู้วางแผนต้องทำการเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะออกมาในรูปของการกำหนดนโยบาย(Policies) ตามตารางการทำงาน

(Schedules) และงบประมาณ (Budgets) การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่กล่าวมานี้จะช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น

อรรถธรรม พรหมมะ (2545 , หน้า 140) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนมีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้

1. การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาที่จะนำมาจัดทำแผน
2. การกำหนดนิยามและรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาที่จะนำมาจัดทำแผน
3. การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา
4. การประเมินทางเลือกในการแก้ปัญหา
5. การเขียนแผนงาน
6. การขออนุมัติแผนงาน
7. การเขียนโครงการ
8. การขออนุมัติโครงการ

4.7 การวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ให้ความหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นในพื้นที่แต่ละท้องถิ่น เพื่อรองรับการบริหารราชการแบบกระจายอำนาจเพราะการบริหารประเทศในระบอบประชาธิปไตย ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ จึงต้องมีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในการปกครองเพื่อพัฒนาชุมชนในแต่ละท้องถิ่น ให้มีความมั่นคงก้าวหน้าและยั่งยืน ลักษณะพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

1. เป็นนิติบุคคล ก็คือการมีอำนาจตามกฎหมายที่จะไปติดต่อ ผูกพันกันทางกฎหมายได้ด้วยตัวเอง เช่น ไปจัดซื้อจัดจ้างได้เอง
2. มีอำนาจนิติบัญญัติ สามารถออกกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อใช้ในท้องถิ่นตนเองได้ เช่น การออกเทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ
3. มีพื้นที่รับผิดชอบดูแล มีประชาชนในความรับผิดชอบ
4. มีเจ้าหน้าที่ และงบประมาณบริหารของตนเอง

อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 กำหนดอำนาจหน้าที่การจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 เพื่อประโยชน์ของประชาชนท้องถิ่น ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
2. การจัดให้มีการบำรุงรักษาทางบกทางน้ำและทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาดท่าเทียบเรือท่าข้ามและที่จอดรถ

4. การสาธารณสุขปโภคและการก่อสร้างอื่น
5. การสาธารณสุขการ
6. การส่งเสริมการฝึกการประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ

ผู้ด้อยโอกาส

11. การบำรุงรักษาศิลปประจําชาติประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมการกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตยความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
19. การสาธารณสุขการอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยการอนามัย โรงมหรสพ

และสาธารณสุขสถานอื่นๆ

24. การจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

25. การผังเมือง
26. การขนส่งและวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร
29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

30. การรักษาความสงบเรียบร้อยการส่งเสริมและการสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

31. กิจการอื่นที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

4.8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546, หน้า 11) ได้กล่าวถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ คือ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 บัญญัติให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนดอีกด้วย

เนื่องจากการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีความเป็นอิสระในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นและการดำเนินตามแผนความเป็นอิสระนั้นไม่ได้หมายถึงความเป็นอิสระในฐานะเป็น “ รัฐอิสระ ” แต่เป็นการมอบอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะบางส่วนให้และยังต้องอยู่ในการกำกับดูแลหรือตรวจสอบ โดยรัฐบาลและประชาคมอีกด้วย

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องตระหนักว่าแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนกระทรวง แผนกรม และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ซึ่งเป็นแผนระดับชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาจังหวัดในระดับจังหวัด ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอและแผนพัฒนาอำเภอในระดับอำเภอ ซึ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาระดับจังหวัดและอำเภอนั้นทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคมจะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย

ในการจัดทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาสามปีผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องตระหนักถึงขั้นตอน และกำหนดเวลาของการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาของทั้งระดับจังหวัดและระดับอำเภอด้วย

4.9 ประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่น

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาอำเภอ

แผนพัฒนาสามปี หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียด แผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

สำหรับ แผนปฏิบัติการ มิใช่การจัดทำแผนพัฒนาแต่เป็นเอกสารที่รวบรวมแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละปีงบประมาณเพื่อให้ทราบกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ที่ดำเนินการ

4.10 แนวคิดหลักในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

จากแนวคิดในการวางแผนและหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในเชิงยุทธศาสตร์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแนวคิดในการจัดทำและประสานแผนพัฒนา อย่างน้อย 4 แนวคิด ดังนี้

แนวคิดที่ 1 : กระบวนการแก้ปัญหาเริ่มด้วยการตอบคำถามอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้ 1) ปัญหาคืออะไร 2) ปัญหามีสาเหตุมาจากอะไร 3) จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาคืออะไร 4) วิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหาคืออะไร

ในการตอบปัญหาที่สี่ ต้องใช้ความสามารถในการคาดการณ์ และความรู้ทางวิชาการทั้งที่เป็นทฤษฎีและปรึกษาจากผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์

แนวคิดที่ 2 : กระบวนการและเนื้อหาของวิธีการแนวคิดนี้ จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมุ่งสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ โดยที่จะต้องตอบคำถามทั้ง 8 คำถามคือ 1) จะทำไปทำไม 2) จะทำเพื่ออะไร 3) จะทำที่ไหน 4) จะทำเมื่อไร 5) จะทำโดยใคร 6) จะทำเพื่อใคร 7) จะทำอย่างไร 8) จะใช้จ่ายเท่าไร

แนวคิดที่ 3 : ความคิดสร้างสรรค์เป็นการมองอนาคตที่ต้องอาศัยความรู้ที่เกิดจากสัญชาตญาณ หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ หรือเรียนจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเรียนรู้จากผู้อื่น โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบจากบทเรียนแห่งความสำเร็จ(Benchmark) ของหน่วยงานอื่น รวมทั้งการศึกษาองค์ความรู้ งานวิจัยต่าง ๆ การวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งเป็นการประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก

แนวคิดที่ 4 : การตัดสินใจจะต้องตัดสินใจด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล และผสมผสานหลักการตัดสินใจแบบมีเหตุผล (Rationalism) กับหลักการตัดสินใจแบบเพิ่มขึ้น (Incrementalism) แต่ทั้งนี้ต้องมุ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

โดยสรุป การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องปรับกระบวนการคิด โดยมุ่งเน้นผลที่จะเกิดขึ้น (ผลลัพธ์) เป็นตัวตั้ง และนำมาคิดหางานที่จะทำ (ผลผลิต) รวมทั้งวิธีการที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ (กระบวนการ) ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาจัดสรรทรัพยากรการบริหารเพื่อดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

4.11 แนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นแผนระยะยาว เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ได้กำหนดห้วงระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ดังนั้น การกำหนดห้วงระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา จึงขึ้นอยู่กับแนวคิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้ายาวนานเพียงใดประกอบกับข้อมูลปัญหาที่ต้องการแก้ไข

กรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้โดยมีระยะเวลาปีสุดท้ายของแผนพัฒนาสามปี ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาสามปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการต่อไปได้โดยมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นเครื่องกำหนดทิศทางการพัฒนา ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรจัดทำ/ทบทวนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาฉบับปัจจุบัน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและห้วงระยะเวลาให้ครอบคลุมแผนพัฒนาสามปี ซึ่งมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1. เตรียมการจัดทำ/ทบทวนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

1.1 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ดังนั้น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดแล้ว (ใช้กรอบยุทธศาสตร์ฯ เดียวกันกับการจัดทำแผนพัฒนาสามปี) จะต้องกำหนดระยะเวลาดำเนินการให้เหมาะสมเพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาสามปีแล้วเสร็จภายในระยะเวลาดำเนินการ

1.2 การจัดประชุมประชาคมท้องถิ่น ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนา รับทราบปัญหา ความต้องการ ประเด็นการพัฒนาและประเด็นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความช่วยเหลือทางวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดแนวทางการ

จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อาจจัดในคราวเดียวกันกับการจัดประชุมประชาคมท้องถิ่นการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาทั้ง 2 ประเภท ให้ประชาคมท้องถิ่นรับทราบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์และนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาของแต่ละประเภทได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

1.3 ทบทวนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยพิจารณาวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ว่าควรจะต้องปรับปรุง แก้ไขหรือคงไว้ในประเด็นใด เพื่อจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาฉบับใหม่

1.4 สำหรับข้อมูลในการจัดทำ/ทบทวนแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้พิจารณาจากปัญหาความต้องการของประชาชน นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูลพื้นฐานจากหน่วยงานต่างๆ เช่น ข้อมูล จปฐ. กชช 2 ค ผังเมืองหรือผังตำบล เมื่อนำอยู่ วัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นต้นในการจัดเก็บข้อมูล เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องอาจจัดเก็บข้อมูลในคราวเดียวกันเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาทั้ง 2 ประเภทได้ แต่หากมีประเด็นใดไม่เกี่ยวเนื่องกันก็ให้แยกข้อมูลให้ชัดเจน

1.5 ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดย

1.5.1 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ความต้องการ การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (SWOT Analysis) ตลอดจนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนา

1.5.2 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ โดยพิจารณานำปัญหา/ความต้องการของชุมชนมาพิจารณา ประกอบการจัดทำแผนจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์พัฒนารูปแบบเค้าโครงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

3. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล เสนอร่างแผนยุทธศาสตร์พัฒนาต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้ ดังนั้นหากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมิได้กำหนดสมัยประชุมไว้ ให้เสนอขอเปิดประชุมวิสามัญเพื่อพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

4. เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแล้ว ให้ผู้บริหารท้องถิ่นนำไปปฏิบัติ รวมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประกาศให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประกาศใช้และปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

4.12 แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยมีแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือการบริหารงาน ดังนั้น เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด และขอบเขตประเภทโครงการที่เกินศักยภาพของในเขตอำเภอแล้ว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1. เตรียมการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยจัดประชุมประชาคมท้องถิ่นเพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนาตามกรอบยุทธศาสตร์ การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอ รับทราบสภาพปัญหา ความต้องการของประชาชน และข้อมูลการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดประเด็นการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต ทั้งนี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม โดยให้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

1.1 การจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจะทบทวนจากแผนพัฒนาสามปีฉบับเดิม โดยนำโครงการที่กำหนดไว้แล้วมาใช้ หรืออาจพิจารณาทบทวน ปรับปรุงโดยการกำหนดรายละเอียด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย งบประมาณ หรือจัดลำดับความสำคัญของโครงการใหม่ และเพิ่มเติมโครงการสำหรับปีที่จะดำเนินการจัดทำ

กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดเป้าหมายระยะเวลาของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยมีระยะเวลาปีสุดท้ายของแผนฯ ซึ่งอาจจะผลกระทบต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาสามปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการต่อไปได้ โดยมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงควรจัดทำ / ทบทวนแผนยุทธศาสตร์พัฒนาฉบับปัจจุบัน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและหวังระยะเวลาให้ครอบคลุมแผนพัฒนาสามปี โดยมีแนวทางการจัดทำ / ทบทวนแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 ให้จัดทำแผนพัฒนาสามปีให้มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด และแผนพัฒนาระดับต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา

1.3 เสริมสร้างทุนเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ และความได้เปรียบด้านอัตลักษณ์และคุณค่าของชาติทั้ง “ ทุนสังคม ” “ ทุนเศรษฐกิจ ” และ “ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ” มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเป็นเสมือนเสาเข็มหลักในการพัฒนาประเทศได้อย่างมั่นคง

1.4 ให้นำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช.2 ก) และข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ มาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

1.5 การดำเนินงานเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมใน 5 มิติ คือ มิติเมืองปลอดภัย มิติเมืองสะอาด มิติเมืองคุณภาพชีวิต มิติเมืองธรรมาภิบาล และมิติเมืองวัฒนธรรม

1.6 ให้คำนึงถึงการประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ อย่างเหมาะสม ในกรณีที่ต้องคัดกรองส่วนท้องถิ่น มีการจัดทำผังเมืองหรือผังตำบลแล้ว ให้ใช้ผังเมืองหรือผังตำบลเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

1.7 ให้คำนึงถึงหลักการบูรณาการโครงการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่น ๆ กล่าวคือ โครงการที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และสามารถจัดกิจกรรมสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ หรือโครงการลักษณะ / ประเภทเดียวกันที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเขตติดต่อกัน หากสามารถจัดทำโครงการพร้อมกัน ซึ่งสามารถประสานรูปแบบหรืองบประมาณให้มีลักษณะสอดคล้องต่อเนื่องกันแล้ว ให้ทำการประสานและบูรณาการโครงการ เพื่อลดความซ้ำซ้อน ประหยัดงบประมาณและทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

1.8 แผนพัฒนาสามปี จะมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดของโครงการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา ดังนั้นในการจัดทำโครงการ ให้คำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยคำนึงถึงสถานะทางการคลังของท้องถิ่น และความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้แผนพัฒนาสามปีเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่ไม่ขัดแย้งความจริงและในการจัดทำโครงการให้มีการจัดลำดับความสำคัญ ความเร่งด่วนของโครงการ กล่าวคือ โครงการที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและมีความจำเป็นเร่งด่วนมากต้องนำไปปฏิบัติก่อน โดยอาจแยกประเภทของโครงการออกอย่างน้อยเป็น 3 ประเภท คือ

1.8.1 โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง

1.8.2 โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอุดหนุนให้หน่วยงานอื่นดำเนินการตามที่มีระเบียบ กฎหมายกำหนดไว้

1.8.3 โครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น

1.9 ใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดย

1.9.1 ให้สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนชุมชนให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่โดยการให้คำแนะนำในการจัดทำ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ สนับสนุนข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนชุมชน สนับสนุนการจัดเวทีประชาคมและพิจารณานำโครงการ/กิจกรรม ที่ต้องดำเนินการร่วมกับชุมชน หรือโครงการ/กิจกรรม ที่เกินขีดความสามารถของชุมชนมาบรรจุไว้ในแผนสามปี

1.9.2 ให้พิจารณานำโครงการ/กิจกรรม ที่เป็นปัญหาความต้องการของประชาชนจากการจัดเวทีประชาคมท้องถิ่นมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาสามปี ทั้งนี้เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในพื้นที่บูรณาการจัดทำแผนพัฒนา เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับปัญหาความต้องการของประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การเห็นพ้องต้องกัน และการทำงานร่วมกันของภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่ เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจแห่งรัฐ และควมมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และตอบสนองความต้องการของประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องดำเนินการ และต้องมีประชาคมเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง และมีการจัดทำบันทึก รายงานการประชุม เพื่อเป็นการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภายหลัง

1.10 ให้ความสำคัญกับหลักการทำงานของคณะรัฐมนตรี โดยยึดหลัก 4 ป คือ โปร่งใส เป็นธรรม ประหยัด ประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

2. คณะกรรมการสนับสนุนจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี และคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปี ทั้งนี้ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือน เมษายน-พฤษภาคม

3. ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปี / ประกาศใช้แผนพัฒนาสามปี ทั้งนี้ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในพฤษภาคม-เดือนมิถุนายน

4. เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีแล้ว ให้นำไปปฏิบัติรวมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประกาศให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ โดยทั่วกันภายในสัปดาห์วัน นับตั้งแต่วันประกาศใช้และปิดประกาศไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์

สำหรับโครงการที่เกินศักยภาพฯ ซึ่งสอดคล้องกับขอบเขตประเภทของโครงการที่เกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอ ให้ผู้บริหารท้องถิ่นในเขตอำเภอเสนอคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับอำเภอพิจารณาดำเนินการต่อไป

5. แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และทางรัฐประศาสนศาสตร์

5.1 ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

จุมพล นิมพานิช (2550, หน้า 58 -59) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการแสวงหาความรู้โดยพิจารณาจากปรากฏการณ์ทางการบริหาร กิจกรรมสาธารณะกับสภาพแวดล้อม หรือบริบทตามความเป็นจริง โดยการศึกษาปรากฏการณ์ทางการบริหารดังกล่าว เป็นการศึกษาที่มุ่งไปที่ปัจจัยด้าน โลกทัศน์ ความคิด ทางการบริหาร โดยวิธีการศึกษาใช้วิธีเชิงคุณภาพ

5.2 ลักษณะและความหมายของกรอบแนวคิดทฤษฎี

จุมพล นิมพานิช (2550, หน้า 154) กล่าวว่า การมีกรอบแนวคิดทฤษฎี เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป ขณะเดียวกันเป็นขั้นตอนหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยทั่วไปนักวิจัยเชิงคุณภาพมักจะถูกถามเสมอว่ามี กรอบแนวคิดทฤษฎี (Conceptual Framework) ในการวิจัยหรือไม่ ทั้งนี้เพราะเป็นที่เข้าใจกันว่าการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการบรรยายหรือพรรณนาปรากฏการณ์ทางสังคม ไม่มีการทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis) และไม่ค่อยมีการนำทฤษฎีมาใช้ในการวิจัย

5.3 ข้อสังเกตในการใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยเชิงคุณภาพ

จุมพล นิมพานิช (2550, หน้า 164 - 165) การวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไปมีกรอบแนวคิดทฤษฎี แต่การใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยเชิงคุณภาพแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือ ในการขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีอธิบายปรากฏการณ์อย่างเคร่งครัดเพราะถือว่าทฤษฎีเป็นสิ่งที่พัฒนามาสมบูรณ์แล้วในแง่ดังกล่าว นักวิจัยเชิงปริมาณสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีอธิบายปรากฏการณ์โดยทดสอบทฤษฎีกับกลุ่มประชากรต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทั้งนี้เพื่อยืนยันความถูกต้องของทฤษฎีนั้น แต่กรณีของการวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยเชิงคุณภาพต้องระมัดระวังในการใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี นั่นคือจะต้องพยายามที่จะไม่เอากรอบแนวคิดทฤษฎีมาเป็นเครื่องชี้นำ หรือครอบงำปรากฏการณ์ที่ตนทำการศึกษานั่นเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งและบริบท (ทางสังคมและวัฒนธรรม) ของปรากฏการณ์นั้น ๆ ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง นักวิจัยเชิงคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางทฤษฎีมาช่วยส่อง มาช่วยมองปรากฏการณ์ที่ตนทำการศึกษามีความสลับซับซ้อน แต่นักวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องไม่ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งหรือหลายทฤษฎีมาเป็นตัวกำหนดแนวทางพิจารณาปรากฏการณ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ นักวิจัยเชิงคุณภาพสามารถใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย ในฐานะเครื่องมือส่องนำทางในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ การใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในกรณีของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไปใช้ขั้นตอนหลักคือ ก่อนเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล และในขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างบทสรุป

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มณี จันทน์ไทย (2546, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนชนบท ของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตำบลกระเบื้องนอก กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่อาศัยในตำบลกระเบื้องนอก จำนวน 556 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชนบทของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอกด้านการดำเนินงานของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลในการตัดสินใจได้แก่การรับรู้ข่าวสารจากภายนอกการเข้าถึงระบบข้อมูลการพัฒนา และรายได้ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชุมชน ได้แก่การรับรู้ข่าวสารภายนอก รายได้จำนวนกลุ่มที่เป็นสมาชิกในสังคม อายุ และการเข้าถึงระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนา ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากภายนอก การเข้าถึงระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาและระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนได้แก่ การรับรู้ข่าวสารจากภายนอก การเข้าถึงระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน และรายได้

รัชพล ประจักษ์จิตต์ (2542, บทคัดย่อ) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับใด ในทางการเมืองและการบริหาร ในลักษณะของการร่วมคิดร่วมทำและร่วมตรวจสอบ ตลอดจนวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งทางการเมืองและการบริหาร และความรู้ความเข้าใจต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ว่ามีหรือไม่เพียงใด รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของประชาชน จากพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอบางคนที จากพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 330 คน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ โดยแยกลักษณะการมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมคิดทางการเมืองในระดับต่ำ แต่มีส่วนร่วมคิดทางการเมืองการบริหารสูง
2. ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการทางการเมืองในระดับต่ำ และการบริหารในระดับปานกลาง
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบทางการเมืองระดับปานกลางแต่ทางการเมืองบริหารระดับ

ไพศาล เชาวนะ (2543 , บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับใด ในทางการเมืองและการบริหาร ในลักษณะของการมีส่วนร่วมคิดร่วมดำเนินการ และร่วมตรวจสอบ ตลอดจนวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งทางการเมืองและการบริหาร อันได้แก่ เพศ อายุ รายได้ การศึกษา การมีตำแหน่ง การได้รับการฝึกอบรมจากทางราชการ การรับรู้ข่าวสารการมีความสัมพันธ์กับข้าราชการและนักการเมือง และความรู้ความเข้าใจต่อองค์การบริหารส่วนตำบลว่ามีหรือไม่เพียงใด รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอฉาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์

พิระศักดิ์ หินเมืองเก่า (2537, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการศึกษาจากข้อมูล เอกสารวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และจากแบบสอบถาม ตลอดจนจากการสัมภาษณ์ ประสพการณ์ เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นอยู่กับสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่มีผลกระทบต่อตนเอง และชุมชน
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ถ้านักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น มีการต่อสู้ทางการเมืองสูง

กรรณิการ์ เครือฟู (2552 , บทคัดย่อ) เพื่อต้องการให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น และประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลของตำบลทาบลาตุก จำนวนประชากรจำนวน 599 คน โดยวิธีตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่าผู้นำชุมชนในตำบลทาบลาตุก มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับ มาก ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนอยู่ในระดับน้อย

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545 , บทคัดย่อ) เพื่อต้องการทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ประชากรคือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 184 คน

ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะพยายามที่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แต่มีบางแห่งไม่ปฏิบัติตามกระบวนการตามระเบียบกำหนด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้จะทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะผู้นำท้องถิ่นที่เข้าร่วมประชุมประชาคมในทุกด้าน และเนื่องจากระยะเวลาของการศึกษาค่อนข้างจำกัด ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดวิธีการและการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 2 แนวทาง ดังนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร(Documentary research) เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการต่าง ๆ และการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบริการของข้าราชการ ตลอดจนข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม(Field data collection and compilation) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการประชุมประชาคมองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งจะเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแน่นอน(Standardized or structured interview) คือ เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไว้เรียบร้อยแล้วล่วงหน้า ตามคำสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ท่านทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประชุมประชาคมและการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร ?

2. ท่านมีความเข้าใจถึงกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวหรือไม่ อย่างไร?

3. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว มีการประชาสัมพันธ์และเปิดโอกาสการเข้าร่วมประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวให้ท่านทราบ มากน้อยเพียงใด ?

4. ท่านได้เข้าร่วมเสนอแนะแนวทางในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวโดยเสนอปัญหาและความต้องการผ่านสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวหรือเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไรบ้าง ?

5. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกครั้งหรือไม่ อย่างไร ?

6. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว มีอะไรบ้าง ?

7. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อย่างไรบ้าง ?

โดยเสนอแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปใช้เป็นแบบสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์จริง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว จำนวน 15 คน

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล เนื่องจากมีประสบการณ์และสถานภาพหลากหลาย ผู้ดำเนินการ (moderator) อาจที่จะไม่สามารถควบคุมให้การอภิปรายอยู่ในประเด็นได้

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน มีนาคม - เดือน พฤษภาคม 2556

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. รวบรวมจากการค้นคว้าเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทางวิชาการ เอกสารทางราชการ ต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการบริการของข้าราชการ ตลอดจนข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ประชากร ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแน่นอน (Standardized or structured interview) คือ เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไว้เรียบร้อยแล้วล่วงหน้า ผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมแผนพัฒนาชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 15 คน ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ศึกษาจะใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลตามคำให้สัมภาษณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคนถูกสัมภาษณ์ด้วยคำถามเหมือนกันหมด และการสัมภาษณ์จะทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการรวบรวม

ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

เป็นการศึกษา ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น

2. แบบสัมภาษณ์

ซึ่งผู้ศึกษาได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ในส่วนของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลตอบปัญหาของการศึกษาวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำคำสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมาเปรียบเทียบและจัดลำดับความสำคัญตามคุณลักษณะของข้อมูลของการศึกษาวิจัย

2. นำข้อมูลที่ได้จากการจัดข้อมูลความสำคัญ มามาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ทั้ง

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้ทราบถึงรายละเอียดและลักษณะของข้อมูลว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน

อย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลและนำไปสู่ความเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างชัดเจน เพื่อสะดวกในการศึกษาและใช้ประกอบการเขียนรายงานสรุปความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้างนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอผลการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอมืองจังหวัดอ่างทอง โดยกำหนดพื้นที่ศึกษา คือองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว โดยเนื้อหาที่เสนอเป็นการนำเสนอเพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลกระทบของการมีส่วนร่วมของผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว

ในการศึกษาค้างนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาวิจัย 2 วิธี คือ

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร(Documentary Research)
2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field data collection and compilation)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร(Documentary Research)

ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น โดยการรวบรวมเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเรื่องดังต่อไปนี้

แนวความคิดและทฤษฎีว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร(Documentary Research)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของคำว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น คือการปกครองที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายโดยวัตถุประสงค์เพื่อจะกระจายอำนาจการบริหารไปสู่ท้องถิ่น ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นสามารถบริหารงานอย่างอิสระ เพื่อจัดทำบริการสาธารณะ ได้อย่างทั่วถึง ตรงกับความต้องการของราษฎร และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น นั้น ๆ โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ได้มีส่วนร่วมในการบริหารและการคัดเลือกผู้บริหารเอง เป็นการสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น แต่การบริหารงานของท้องถิ่นจะถูกกำกับดูแลโดยราชการส่วนกลาง ซึ่งจะคอยตรวจสอบให้ราชการส่วนท้องถิ่น ทำตามระเบียบ กฎหมาย หากมีการใช้อำนาจในการบริหารไม่ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย ที่กำหนดไว้ ราชการส่วนกลางมี อำนาจในการเพิกถอน หรือยับยั้งการกระทำนั้นได้ เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชน ได้รับความเดือดร้อน จากการบริหารงาน

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.1 ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” คือกลุ่มคนที่ทำกิจกรรม มีความต้องการ หรือมีความเข้าใจร่วมกัน เพื่อที่จะให้กิจกรรมนั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ อาจเป็นทั้งทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม

2.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

2.2.1 การตัดสินใจจะดีขึ้น เนื่องจากมีส่วนร่วมปรึกษาหารือร่วมคิด ทำให้เกิดคำตอบที่มีประสิทธิผล

2.2.2 สร้างความคิดเห็นร่วมกันลดความขัดแย้งของเพราะเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันแล้วจะได้สรุปความคิดเห็นร่วมกัน

2.2.3 เกิดความชอบธรรมและความน่าเชื่อถือในการตัดสินใจ

2.2.4 ก่อให้เกิดทักษะในการทำงานร่วมกัน รวมทั้งการฝึกอบรมผู้นำ

2.2.5 การนำกิจกรรมไปปฏิบัติง่ายขึ้น ประชาชนจะมองว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดหรือร่วมคิดกิจกรรมนั้น ๆ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

3.1 ความหมายของคำว่า “การวางแผน” คือกระบวนการที่หน่วยงานกำหนดแนวทาง นโยบาย การตัดสินใจล่วงหน้า เพื่อเลือกวิธีการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด และเสร็จสิ้นตามกำหนดเวลา และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งต้องมีลักษณะยืดหยุ่น ปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลา

3.2 ประโยชน์ของการวางแผน

3.2.1 เป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

3.2.2 เป็นหลักหรือแนวทางที่ชัดเจนเพื่อใช้ในการตัดสินใจการทำให้ผู้บริหารและ

ผู้ปฏิบัติงาน

3.2.3 การทำให้งานมีความเป็นไปได้ ลดความไม่แน่นอน เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.4 การวางแผนก่อให้เกิดการประหยัด ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า

3.2.5 ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายในการบริหาร

3.2.6 ป้องกันปัญหาทางด้านโครงสร้างและบริหาร

3.2.7 กำลังขวัญและความรับผิดชอบ การมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน

ผลจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field data collection and compilation)

การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมและจัดทำแผน 3 ปี แผนพัฒนาชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 10 คน และผู้นำชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ดังนี้

1. นายฉลอง สันทัด ตำแหน่ง ประธานสภา ระดับการศึกษา ประถม 7
2. นางสมพิศ จันทวร ตำแหน่ง รองประธานสภา ระดับการศึกษา ม.3
3. นางอย่าลิม ชุมแสง ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 1 ระดับการศึกษา ประถม 7
4. นายมนัส รักมาก ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 2 ระดับการศึกษา ประถม 7
5. นายสำราญ ชื่นชม ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 3 ระดับการศึกษา ม.3
6. นายละเอียด กลั้วทวี ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 3 ระดับการศึกษา ประถม 7
7. นายบุญเลิศ คำโต ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 4 ระดับการศึกษา ประถม 7
8. นางวรรณอนงค์ อินสนอง ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 4 ระดับการศึกษา ปวช.
9. นายธานี นามโกชน์ ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 5 ระดับการศึกษา ม.ศ. 5
10. นายจำเริญ คล้อยสุวรรณ ตำแหน่ง สมาชิกสภา หมู่ที่ 5 ระดับการศึกษา ม.6
11. นายอนันต์ เกลี้ยงสะอาด ตำแหน่ง กำนันตำบลคลองวัว ระดับการศึกษา ม.3
12. นายสมบัติ แพร่หลาย ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ระดับการศึกษา ม.3
13. นายรอนนท สุคไกรรัตน์ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ระดับการศึกษา ม.3
14. นายสุชิน ประทุมทอง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ระดับการศึกษา ป.7
15. นายบัญญัติ เกตุงาม ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ระดับการศึกษา ปวช.

ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่ง ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำ

แผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์

เป็นคำถามเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ประกอบด้วยคำถามดังต่อไปนี้

คำถามข้อที่ 1: ท่านทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประชุมประชาคมและการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร ?

คำถามข้อที่ 2: ท่านมีความเข้าใจถึงกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวหรือไม่ อย่างไร?

คำถามข้อที่ 3: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวมีการประชาสัมพันธ์และเปิดโอกาสการเข้าร่วมประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวให้ท่านทราบ มากน้อยเพียงใด ?

คำถามข้อที่ 4: ท่านได้เข้าร่วมเสนอแนะแนวทางในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวโดยเสนอปัญหาและความต้องการผ่านสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว หรือเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไรบ้าง ?

คำถามข้อที่ 5: ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกครั้งหรือไม่ อย่างไร ?

คำถามข้อที่ 6: ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว มีอะไรบ้าง ?

คำถามข้อที่ 7: ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อย่างไรบ้าง ?

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลคลองวัว จำนวน 15 ราย เพื่อประกอบการทำความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยละเอียดมากยิ่งขึ้น

คำถามข้อที่ 1 : ท่านทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประชุมประชาคมและการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร ?

กลุ่มผู้นำชุมชนมีแนวความคิดสอดคล้องกันว่าการจัดทำประชาคมและการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประชาชน การเข้าร่วมประชุมประชาคมทำให้ประชาชนมีเวทีที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการต่าง ๆ ที่จะให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้ทราบ และนำไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด

ตำราญ ชื่นชม (2556 , มีนาคม 17) การประชุมประชาคมมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อคนที่เข้าร่วมประชุมประชาคม และประชาชนทั่วไป เพราะประชาชนจะรู้ว่า แต่ละปี อบต.มีแผน หรือมีโครงการจะ ทำอะไรบ้าง ทำให้ประชาชนมีโอกาส แสดงความคิดเห็น ผู้บริหารจะรู้ว่าประชาชนคิด ยังไง ต้องการอะไร

การประชุมประชาคมคือการรวมกลุ่มเพื่อหาแนวทางดำเนินงานต่างๆซึ่งอาจหมายถึงการจัดทำแผน หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางเดียวกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การดำเนินการตามแผน อย่างถูกต้องชอบธรรมและเป็นไปได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ให้กับประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่น

บัญญัติ เกตุงาม (2556 , กุมภาพันธ์ 9) การประชุมประชาคมทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ดำเนินการจะต้องทำตามแผน และต้องให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางที่ต้องการอย่างถูกต้องแต่ละต้องเป็นไปได้อย่างดี ไม่ใช่คิดจะขออะไรก็ขอแล้วก็ไม่ทำไม่ได้

สรุปภาพรวมคำถามข้อที่ 1

การประชุมประชาคมเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอ ปัญหา ความต้องการ และอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างตรงจุดเป้าหมายทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหา และความต้องการ ได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นๆสร้างความพร้อมในทุก ๆ ด้าน และมีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนถูกต้องและทั่วถึง

คำถามข้อที่ 2 : ท่านมีความเข้าใจถึงกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวังหรือไม่ อย่างไร?

ในประเด็นคำถามนี้แสดงให้เห็นว่าโดยภาพรวม ผู้นำชุมชนเข้าใจในกระบวนการหรือขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เนื่องจากผู้นำชุมชนมองว่าการเข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนานั้นเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เพราะถือว่าตนเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมจึงต้องสนใจหรือทำความเข้าใจในขบวนการ

สมพิศ จันทวร (2556 , มีนาคม 6) กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีหลายกระบวนการไม่ว่าจะเป็นการประชุมประชาคม การประชุมคณะกรรมการชุดต่าง ๆ และการผ่านสภาให้ความเห็นชอบ

ผู้บริหารประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกกระบวนการย่อมมีความสำคัญ ซึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะต้องผ่านกระบวนการครบทุกขั้นตอนจึงจะถือว่าเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นที่สมบูรณ์

ธานี นาม โภชน์ (2556 , กุมภาพันธ์ 9) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องมีการประชุมประชาคมเพื่อคัดเลือกโครงการหรือแผนการพัฒนา 3 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำแผนพัฒนาตำบล ไม่ว่าจะปัญหา ความเดือดร้อนหรือความต้องการของประชาชนในชุมชนแต่ละหมู่ รวบรวมและเสนอแนวทางในการจัดทำแผนต่อไปซึ่งผู้นำชุมชนทุกคนต้องรู้เพราะเราเป็นเหมือนตัวแทนประชาชนเข้าร่วมประชุมและเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง นอกจากไม่ว่างจริง ๆ จึงไม่ได้ไปประชุม

สรุปภาพรวมคำถามข้อที่ 2

ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นว่า มีหลายขั้นตอนกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมประชาคม การประชุมคณะกรรมการชุดต่าง ๆ และการผ่านสภาให้ความเห็นชอบ ผู้บริหารประกาศใช้แผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกกระบวนการย่อมมีความสำคัญ ซึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะต้องผ่านกระบวนการครบทุกขั้นตอนจึงจะถือว่าเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นที่สมบูรณ์

คำถามข้อที่ 3 : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวมีการประชาสัมพันธ์และเปิดโอกาสการเข้าร่วมประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวให้ทราบ มากน้อยเพียงใด ?

ในประเด็นปัญหานี้ ผู้นำชุมชนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวได้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ด้วยการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น การจัดเป็นส่งเอกสารประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสาย หรือติดต่อทางโทรศัพท์ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเมื่อมีการประชุมประชาคมเพื่อฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนร่วมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาทุกครั้งเมื่อมีการประชุมอีกทั้งผู้นำชุมชนยังเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบล พยายามส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคม ด้วยวิธีการต่าง ๆ

อนันต์ เกลี้ยงสะอาด (2556 , มีนาคม 9) ด้านการประชาสัมพันธ์มีการบอกอย่างทั้งถึง ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย และการประชาสัมพันธ์ของผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ตำบลแต่ละหมู่บ้านช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมการประชุมประชาคมทุกครั้ง และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้าร่วมประชุมประชาคมพร้อมแสดงความคิดเห็นได้อย่างไม่จำกัดเสรี

นางอ่าลิ้ม ชุมแสง (2556 , มีนาคม 14) การประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวในการประชุมประชาคมมีการประชาสัมพันธ์อย่างดีก่อนการประชุมประชาคม โดยมีหนังสือ

เรียนเชิญถึงที่บ้าน และมีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายทั้งตำบลได้รับทราบการประชุมประชาคมอย่างทั่วถึง

ฉลอง สันทัด (2556, กุมภาพันธ์ 22) องค์การบริหารส่วนตำบลมีการประชาสัมพันธ์ โดยทำหนังสือแจ้งไปยังส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนการทำประชาคม แจ้งในที่ประชุมสภาให้ทราบกำหนดการต่างๆในการจัดทำประชาคมพัฒนาตำบล เวลาจัดประชุมก็ออกไปจัดตามหมู่บ้าน ทำให้คนเดินทางมาประชุมได้ง่ายคนเฒ่า คนแก่ ไม่ต้องเดินทางไกล วันประชุม อบต. หาขนม น้ำหวานมาเลี้ยง เวลาประชุมก็คุยกันแบบสนุก ๆ สบาย ๆ ทำให้คนเข้าประชุมไม่เบื่อ

สรุปภาพรวมคำถามข้อที่ 3

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวมีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้งเมื่อมีการประชุมประชาคม เพื่อฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อจัดทำแผนพัฒนารวมทั้งพยายามส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมด้วยเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ

คำถามข้อที่ 4 : ท่านได้เข้าร่วมเสนอแนะแนวทางในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวโดยเสนอปัญหาและความต้องการผ่านสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวหรือเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือไม่อย่างไรบ้าง ?

ต่อประเด็นการมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางในการบริหาร โดยเสนอปัญหาความต้องการผ่านสมาชิกหรือเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็นนั้น ผู้นำชุมชนได้ส่วนใหญ่ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ปัญหาและความต้องการทั้งการเสนอปัญหาโดยตรงและผ่านสมาชิกสภา อีกทั้งยังคอยตรวจสอบว่า ปัญหาและความต้องการของประชามานั้น ได้ถูกนำไปปฏิบัติ โดยออกมาในรูปของแผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

สุชิน ประทุมทอง (2556, มีนาคม 17) ทุกครั้งที่ผมเข้าร่วมการประชุมเมื่อก็จะเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนทุกครั้ง โดยจะเสนอในที่ประชุมโดยตรง เพราะว่าเวลาประชุม สมาชิกก็เข้าร่วมประชุมด้วย ถือว่าทั้งชาวบ้านกับสมาชิกเสนอปัญหาด้วยกันรับรู้ด้วยกัน เวลาสมาชิกประชุมสภา หรือมีความต้องการที่จะให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวช่วยแก้ไขและพัฒนาหมู่บ้าน เวลาที่ อบต.ทำแผนก็จะได้คอยดูว่า ปัญหาความต้องการของเราที่เสนอในที่ประชุมประชามานั้น สมาชิกนำไปเสนอในสภาหรือเปล่า

นายมนัส รักมาก (2556, กุมภาพันธ์ 22) เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน ที่ต้องเข้าร่วมประชุมเสนอปัญหาร่วมกับประชาชนเวลาประชุมประชาคม เพราะจะได้รับรู้ปัญหาจากประชาชน โดยตรงจะได้เป็นข้อมูลเวลาประชุมทำแผนของ อบต.

สรุปภาพรวมคำถามข้อที่ 4

ทุกๆครั้งที่มีการประชุมประชาคมส่วนใหญ่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ความร่วมมือเข้าประชุมประชาคมพร้อมทั้งร่วมกันเสนอปัญหา ความเดือดร้อน และความ ต้องการ รวมทั้งได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาของแต่ละหมู่บ้านผ่านเวทีประชาคม เพื่อใช้เป็น ข้อมูลในการจัดทำโครงการเพื่อบรรจุลงในแผนพัฒนาท้องถิ่น

คำถามข้อที่ 5 : ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบล คลองวัว ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกครั้งหรือไม่ อย่างไร ?

ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคม การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากตระหนักว่าการประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนเป็นเรื่องสำคัญและมีประโยชน์กับประชาชน เพราะถือเป็นหน้าที่ที่ต้องเข้ารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆจากประชาชนในชุมชนที่รับผิดชอบ

รอนชก สุขไกรรัตน์ (2556, กุมภาพันธ์ 14) หากไม่ติดภารกิจเร่งด่วน ก็จะเข้าร่วมทุกครั้งตามหนังสือแจ้งเชิญเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและความต้องการของประชาชนในชุมชนที่รับผิดชอบเพื่อเสนอเข้าสู่แผนพัฒนาตำบลต่อไป

บุญเลิศ คำโต (2556, มีนาคม 8) เข้าร่วมการประชุมทุกครั้งไม่ว่าจะเป็นการประชุมเรื่องอะไร การประชุมประชาคมก็สำคัญมาก ต้องเข้าประชุมเพื่อเข้าร่วมเสนอแนะแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาตำบล เสนอโครงการต่างๆ รับฟังความต้องการของคนในชุมชนในสิ่งที่ต้องการให้บรรจุเข้าแผนพัฒนาตำบลเพื่อบรรจุเข้าแผนพัฒนา 3 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

ในมุมมองของผู้นำชุมชนบางคนมองว่าการเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อรับฟังปัญหานั้น มีความจำเป็นในแง่ของสถานภาพของตน เพราะจะได้แสดงว่าตนทำหน้าที่ของตัวแทนประชาชน จึงมีหน้าที่นำปัญหาของประชาชนไปเสนอต่อผู้บริหาร ถ้าตนเองทำหน้าที่ตัวแทนๆได้ดี ก็ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน และมีโอกาสได้รับเลือกตั้งในคราวต่อไป

ละเอียด กลับทวี (2556, กุมภาพันธ์ 11) เหมือนกับเป็นหน้าที่ของสมาชิก อบต. ที่ต้องเข้าร่วมประชุมเสนอปัญหาร่วมกับประชาชนเวลาประชุมประชาคม เพราะจะได้รับทราบปัญหาจากประชาชนโดยตรงพร้อมทั้งร่วมจัดทำแผนกับ อบต.ถ้าไม่สนใจเข้าร่วมประชุม ต่อไปประชาชนเขาก็จะไม่อยากเลือก เพราะประชาชนเขาเลือกเรามาทำงานแทนเขา ถ้าทำไม่ดีต่อไปเขาก็ไม่เลือกอีก

สรุปภาพรวมคำถามข้อที่ 5

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตลอดจนผู้ใหญ่บ้านกำนันตำบลคลองวัวทุกคนเข้าร่วมประชุมประชาคมทุกครั้งถ้าไม่มีเหตุจำเป็นอย่างอื่น เพราะจะได้รับฟังปัญหา เสนอโครงการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆอีกทั้งให้ความร่วมมือนำโครงการและแนวทางที่ได้รับจากการประชาคมของชุมชน

ไปพิจารณาเพื่อเข้าสู่ที่ประชุมและเข้าสู่แผนพัฒนาตำบล แต่มีสมาชิกบางคนมีมุมมองว่าการเข้าร่วมประชุมประชามนั้น เป็นเรื่องของหน้าที่ของตัวแทน ประชาชน ถ้าไม่ทำหน้าที่ ๆ มีอยู่โอกาสที่จะได้รับเลือกจะเป็นไปได้ยาก

คำถามข้อที่ 6 : ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการประชุมประชามขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว มีอะไรบ้าง ?

ผู้นำชุมชนมีความเห็นตรงกันว่า ประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญในการเข้าร่วมประชุมประชาม ซึ่งอาจจะติดภารกิจ การงานหรืออาจไม่ให้ความสนใจ และในส่วนของประชาชนผู้ที่เข้าร่วมประชมนั้นก็เพียงแต่รับฟังโดยไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นเนื่องจากไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

จำเริญ คล้อยสุวรรณ (2556, มีนาคม 14) ปัญหาที่พบคือส่วนมากมาจากประชาชนจะติดภารกิจ ไม่ค่อยว่าง ไม่เข้าร่วมประชุมและในส่วนที่เข้าร่วมประชุมก็ไม่ค่อยกล้าเสนอแนะโครงการ ตลอดจนแนวทางต่างๆในการพัฒนาตำบล

วรรณอนงค์ อินสนอง (2556, มีนาคม 27) ปัญหาที่เคยพบบ่อยๆก็คือการที่ประชาชนที่เข้าร่วมประชามไม่ค่อยให้ความสำคัญ คือไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือโครงการต่างๆที่ต้องการเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนของตน ขาดความเชื่อมั่นในความคิดเห็นของตัวเอง ทำให้เวลาประชุมประชามก็จะกลายเป็นว่า ผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารเป็นผู้เสนอปัญหาหรือความต้องการเข้าไปในแผนเอง

สรุปภาพรวมคำถามข้อที่ 6

การประชุมประชามขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวส่วนมากผู้เข้าร่วมประชุมประชามคือประชาชนไม่ให้ความสำคัญ และยังไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าที่ควรทั้งไม่เข้าร่วมประชุมและยังขาดการแสดงออกถึงความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงคอยแต่ให้ส่วนราชการยื่นมือเข้าไปช่วยอย่างเดียว ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นมีการพัฒนาไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชนการพัฒนาจึงไม่กระจายและไม่ทั่วถึง ซึ่งอาจจะมองได้ว่าปัญหาหรือความต้องการนั้น ไม่ใช่ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงแต่เป็นความต้องการของผู้บริหารหรือผู้นำชุมชนที่เป็นผู้เสนอปัญหา

คำถามข้อที่ 7 : ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประชุมประชามขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อย่างไรบ้าง ?

ในประเด็นปัญหานี้ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มองเห็นตรงกันว่า ควรที่จะต้องสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน ให้เกิดความสนใจในการเข้าร่วมประชุมประชาม โดยอาจกำหนดเวลาประชุมให้เหมาะสมหรือสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม หรือเสนอความคิดเห็น

สมบัติ แพร่หลาย (2556, กุมภาพันธ์ 23) ต้องปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม เสียสละเวลาในการเข้าร่วมประชุมประชามควรกำหนดวันและเวลาในการประชุม

ประชากมให้เหมาะสมกับประชาชน เช่นนัดประชุมตอนเย็น หรือเสาร์ อาทิตย์ เพื่อที่จะให้ประชาชนเข้าร่วมการประชุมให้มาก ๆ ควรกระตุ้นให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งที่ยังมีการบริหารส่วนตำบลจัด เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม หรืออาจจะต้องหาแรงจูงใจ ให้คนมาร่วมมาก ๆ เช่นช่วงแรก อาจจะจัดเตรียมของชำร่วย เล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับผู้เข้าร่วมประชุม เมื่อเวลาประชาชนมาเข้าร่วมประชุมแล้วก็พยายามแสดง ให้เห็นถึงความสำคัญของการประชุม ต่อไปประชาชนก็เข้าร่วมเอง

สรุปภาพรวมคำถามข้อที่ 7

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวควรมีการกระตุ้นและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการประชุมประชากมและมีการเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชากม อีกทั้ง อาจจะต้งนำวิธีต่าง ๆ มาให้เช่น การปรับเปลี่ยนเวลาให้เหมาะสม หรือหาสิ่งตอบแทนเพื่อให้ประชาชน เข้าร่วมประชุม

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษามุ่งศึกษาถึง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา โดยเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ผู้ศึกษาให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวอย่างในการนำไปพัฒนาองค์กรที่ผู้ศึกษาปฏิบัติงานอยู่ โดยศึกษาในข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษากระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลกระทบของการมีส่วนร่วมของผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำประชาคมและจัดทำแผนพัฒนาตำบล 3 ปี ได้แก่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว จำนวน 10 คน และกำนันผู้ใหญ่บ้านจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

1. นายฉลอง	สันทัด	ประธานสภา	ระดับการศึกษา ประถม 7
2. นางสมพิศ	จันทวร	รองประธานสภา	ระดับการศึกษา ม.3
3. นางอย่าลิ้ม	ชุมแสง	สมาชิกสภาหมู่ที่ 1	ระดับการศึกษา ประถม 7
4. นายมนัส	รักมาก	สมาชิกสภาหมู่ที่ 2	ระดับการศึกษา ประถม 7
5. นายสำราญ	จีนชม	สมาชิกสภาหมู่ที่ 3	ระดับการศึกษา ม.3
6. นายละเอียด	กลับทวี	สมาชิกสภาหมู่ที่ 3	ระดับการศึกษา ประถม 7
7. นายบุญเลิศ	คำโต	สมาชิกสภาหมู่ที่ 4	ระดับการศึกษา ประถม
8. นางวรรณอนงค์ อินสนอง		สมาชิกสภาหมู่ที่ 4	ระดับการศึกษา ปวช.

9. นายธานี นามโกชน์ สมาชิกสภาหมู่ที่ 5 ระดับการศึกษา ม.ศ. 5
10. นายจำเริญ คล้อยสุวรรณ สมาชิกสภาหมู่ที่ 5 ระดับการศึกษา ม.6
11. นายอนันต์ เกลี้ยงสะอาด กำนันตำบลคลองวัว ระดับการศึกษา ม.3
12. นายสมบัติ แพร์หลาย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ระดับการศึกษา ม.3
13. นายรอนนก สุขไกรรัตน์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ระดับการศึกษา ม.3
14. นายสุชิน ประทุมทอง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ระดับการศึกษา ป.7
15. นายบัญญัติ เกตุงาม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ระดับการศึกษา ปวช.

วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง” ใช้วิธีการดำเนินการศึกษาเป็น 2 วิธี คือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field data collection and compilation)

1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการศึกษา ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น ได้แก่

- 1.1 หนังสือทั่วไป ได้แก่ ตำรา คู่มือ เอกสารประกอบการบรรยาย รวมถึงหนังสือที่ให้ความรู้ เป็นต้น
- 1.2 หนังสืออ้างอิง ได้แก่ พจนานุกรม สารานุกรม เป็นต้น
- 1.3 วิทยานิพนธ์ เป็นงานที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้น ๆ
- 1.4 เอกสารของทางราชการ เป็นเอกสารที่ส่วนราชการจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เช่น นโยบาย กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ เป็นต้น

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field data collection and compilation)

ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยที่ผู้ศึกษาเลือกวิธีการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ซึ่งใช้วิธีการของการสัมภาษณ์ ในเนวลึก (Depth Interview) หรือการสัมภาษณ์ในเนวลึก (Indepth Interview) ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

การเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

โดยที่ผู้ศึกษาต้องทำการสัมภาษณ์ไปตามคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาจะสัมภาษณ์ตามข้อที่กำหนดไว้เท่านั้น จะดัดแปลงหรืออธิบายเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์มากไม่ได้

เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามที่ต้องการมากที่สุด ซึ่งผู้ศึกษาจะใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นคำถามในการสัมภาษณ์ และจัดบันทึกข้อมูลตามคำบอกของผู้ถูกสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการศึกษา ค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป โดยการรวบรวมเอกสารจากแหล่งทุติยภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น

2. แบบสัมภาษณ์

ซึ่งผู้ศึกษาได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ในส่วนของการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลตอบปัญหาของการศึกษาวิจัย ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2556 โดยเสนอแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็น และข้อเสนอแนะตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปใช้เป็นแบบสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์จริง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำคำสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกคน มาเปรียบเทียบ และจัดลำดับความสำคัญตามคุณลักษณะของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย
2. นำข้อมูลที่ได้จากการจัดลำดับความสำคัญ นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ทั้งแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้ทราบถึงรายละเอียดและลักษณะของข้อมูลว่ามีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างชัดเจน เพื่อสะดวกในการศึกษาและใช้ประกอบการเขียนรายงาน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ผู้ศึกษาได้สรุปสาระสำคัญตามประเด็นคำถาม และนำมาสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว

จากการศึกษาการระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว พบว่าผู้นำชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวนั้น มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับดี โดยวิเคราะห์ได้จากกรณีที่ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมและให้ความสนใจในการจัดทำประชาคมทั้งในระดับหมู่บ้าน หรือระดับตำบล เนื่องจาก ผู้นำชุมชนมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการเสนอ การรวบรวม การพิจารณา การค้นหาสาเหตุที่มาของปัญหา และความต้องการต่าง ๆ ของประชาชน และเมื่อทราบข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ผู้นำชุมชนยังมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ในการวางแผน หรือกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา และนำประเด็นปัญหาที่ได้รับการแก้ไขเสนอผู้บริหารเพื่อกำหนดในแผนพัฒนาตำบลสามปี เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการ หรือแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้อยู่ในลักษณะในการร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงประสิทธิภาพ ระบบ ออกแบบ การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยร่วมเป็นคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา และเมื่อแผนพัฒนาสามปีได้มีการประกาศใช้แล้วนั้น ผู้นำชุมชน ยังมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว โดยร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว

จากการศึกษาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว พบว่า ได้ดำเนินการโดยยึดแนวทางตามกรอบของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 โดยดำเนินการตามขั้นตอน ระเบียบ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การหาข้อมูลและประเด็นปัญหา ความต้องการ การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (SWOT Analysis) ตลอดจนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ แนวทางการพัฒนา ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวนี้ จะใช้วิธีการ โดยขบวนการในการจัดทำประชาคม ซึ่งการจัดทำประชาคมนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำแผนสามปี เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว จะได้รับ

ข้อมูล ปัญหา ความต้องการอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และเมื่อได้รับรู้ถึงปัญหาความต้องการได้อย่างถูกต้องแล้ว จะสามารถดำเนินการตามขั้นตอนการจัดทำแผนต่อไป ซึ่งการที่จะให้แผนพัฒนาสามปี มีประสิทธิภาพ นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารองค์กร พนักงานส่วนตำบล ส่วนราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ และผู้นำชุมชน ในรูปของคณะกรรมการในชุดต่าง ๆ ร่วมกันวางกรอบแนวทางในการจัดทำแผน โดยใช้กระบวนการในการแก้ปัญหา ว่าปัญหาคืออะไร มีสาเหตุมาจากอะไร จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาคืออะไร วิธีการหรือแนวทางแก้ปัญหาคืออะไร แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ แบบมีเหตุผล (Rationalism) ทั้งนี้ต้องมุ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลกระทบของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และผลกระทบของการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว พบว่า ผู้นำชุมชนจะมองว่าประชาชนทั่วไปนั้นยังไม่ให้ความสนใจในการจัดทำประชาคมเท่าที่ควร โดยให้เหตุผลว่า ประชาชนทั่วไป ยังไม่เข้าใจในเรื่องการจัดทำแผนจึงไม่ให้ความสำคัญ และประโยชน์ในการจัดทำประชาคมโดยอาจมองว่าไม่มีความจำเป็นหรือมองว่าการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอต่าง ๆ ไปแล้วก็ไม่ได้รับการตอบสนอง และมีประชาชนบางกลุ่มไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะกลัวผิด จึงไม่อยากจะเข้าร่วมประชุม อีกทั้งระยะเวลาในการจัดทำประชาคมนั้นอาจไม่เอื้ออำนวย สำหรับกลุ่มที่ทำงานประจำ ทำให้ผู้เข้าร่วมจัดทำประชาคมน้อยไม่เกิดประสิทธิภาพ เพราะประเด็นปัญหาความต้องการต่าง ๆ นั้น อาจจะไม่ครอบคลุม การเสนอปัญหาความต้องการอาจจะเกิดผลประโยชน์กับคนเฉพาะคนที่เข้าร่วมประชุมเท่านั้น อาจทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนส่วนใหญ่ได้ ซึ่งอาจส่งผลให้กำหนดแผนงานหรือนโยบายของผู้บริหารอาจเกิดการผิดพลาด ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุม

อภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารในด้านแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น สรุปได้ คือ รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีขั้นตอนซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุแห่งปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา เป็นกรณีที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดประเภทของทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์ อันเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินว่า การพัฒนาที่ได้ทำไปนั้นสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งอาจใช้การประเมินย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ หรืออาจประเมินในรูปแบบการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดและจากผลการศึกษามีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวจากภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ในด้านแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นสรุปได้ คือ การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ผู้นำชุมชนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวได้เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนเข้าร่วมการประชุมประชาคมทุกครั้ง และมีการประชาสัมพันธ์การประชุมประชาคมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกัน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความประทับใจและมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว ในด้านการดำเนินการในส่วนของขั้นตอนของการประชุมประชาคมองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวดำเนินการประชุมเป็นไปอย่างมีขั้นตอน มีการนำเสนอรายละเอียดอย่างชัดเจน ผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมมีการซักถามพร้อมทั้งเสนอแนะอย่างกว้างขวางและครอบคลุม และพนักงานส่วนตำบลที่ทำหน้าที่ประชาคมเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการให้คำแนะนำ การตอบคำถาม และการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่า การเข้าประชุมประชาคมตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ส่วนใหญ่มีประโยชน์ต่อชุมชนทั้งในด้านการข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานต่าง ๆ และการเข้าถึง

ปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชนนั้นๆอย่างแท้จริงโดยผ่านผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมการประชุม
ประชาคม รวมถึงการรับทราบปัญหา ข้อเสนอแนะ ต่อความต้องการของประชาชนตำบลคลองวัวได้อย่าง
ทั่วถึงซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กรรณิการ์ เครือฟู (2551, บทคัดย่อ) ซึ่ง
ได้ศึกษา เรื่องการประเมินผลการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลทาบลาตุก อำเภอแม่ทา
จังหวัดลำพูน จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า ผู้นำมีความรู้ ความเข้าใจและทราบถึงนโยบายการจัดทำ
แผนพัฒนา เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดทำแผนพัฒนา ถือได้ว่าผู้นำ
ชุมชนเป็นหัวหน้าและมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ทำให้มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำ
แผนพัฒนาตามนโยบายและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และการศึกษาของ ไปยดา ยะดา
(2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกลไกการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดพะเยา (พ.ศ. 2553 –
2556) ของส่วนราชการ เอกชน ประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าผู้นำชุมชนเป็นปัจจัย
สำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นผู้กำหนดแนวทางในการ
พัฒนาท้องถิ่น ในประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนานั้นเนื่องจากประชาชนทั่วไปยังไม่
มีความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รามิล พัฒนมงคลเชษฐ (2545,
บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษา เรื่องปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การ
บริหารส่วนตำบลปากแพรก อยู่ในระดับกลาง ปัญหาอุปสรรค คือ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจใน
เรื่องการจัดทำแผนและยังมีผู้ที่เคยศึกษาในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนอีก เป็นการศึกษาของ ไพศาล
เขาวณะ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวอำเภอฉวางต่อการบริหาร
ท้องถิ่นศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จาก
การศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมคิดทางการเมืองในระดับต่ำแต่มีส่วนร่วมคิดทางการเมืองสูง และ
การศึกษาของ มณี จันทรไทย (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ชุมชนชนบท ของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอก อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา
พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชนบทของประชาชนในตำบลกระเบื้องนอกด้านการดำเนินงาน
ของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด รองมาคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการรับ
ผลประโยชน์จากการพัฒนา และกระบวนการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง ในครั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาในการศึกษา ซึ่งอาจส่งผลให้การรวบรวมข้อมูลและการสรุปผลการศึกษาไม่ครอบคลุมในทุกประเด็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลคลองวัว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลคลองวัวเพิ่มมากขึ้น สรุปได้ว่า ในด้านการประชาสัมพันธ์การกระจายข่าวให้ผู้นำชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมประชุมประชาคมตำบลโดยสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนว่าการจัดทำประชามนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการใช้แก้ไขปัญหาให้กับชุมชน รวมถึงการที่ประชาชนและผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับการจัดทำประชามโดยการเสียสละเวลาในการร่วมประชามอย่างจริงจัง และทางด้านผู้จัดประชุมจะต้องจัดเวลาประชุมให้เหมาะสมเช่น เวลาตอนเย็นเลิกงาน หรือวันหยุด จะทำให้ประชาชน เข้าร่วมประชุมประชามมากขึ้นทำให้จากจัดทำประชาม และการรวบรวมข้อมูลปัญหาที่มีประสิทธิภาพครบถ้วน มีความสมบูรณ์มากขึ้นก่อให้เกิดความพึงพอใจ และประโยชน์สูงสุดกับประชาชน เมื่อประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเข้าร่วมประชุมประชามควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่น ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). **คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย .
- _____. (2548). **คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย .
- กฤติชัย เพ็ญศิริ. (2548). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคลองเตยต่อการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรรณิการ์ เครือฟู. (2551). **การประเมินผลการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลตาปลาต อําเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน**. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ก้องเกียรติ มณฑาพันธ์. (2546). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเมือง**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิทช์ พวงงาม. (2548). **การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ ฯ: วิญญูชน.
- จุมพล หนิมพานิช. (2550). **การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ ฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2552). **การพัฒนาชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จำเริญ คล้อยสุวรรณ. (2556, มีนาคม 17). **สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว** ศาลาบึงกลีบเมฆ, สัมภาษณ์.
- เฉลิมพล ศรีหงษ์. (2552). **เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉลอง สันทัด. (2556, กุมภาพันธ์ 2). **ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, ศาลา SML หมู่ที่ 2, สัมภาษณ์**.
- ธานี นามโกชนัน. (2556, กุมภาพันธ์ 9). **สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว**. แพบึงเจ้าพ่อกลีบเมฆ, สัมภาษณ์.

รัชพล ประจักษ์จิตต์. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบ
องค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางคณที.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
บัญญัติ เกตุงาม. (2556, กุมภาพันธ์ 9). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4, สัมภาษณ์.
เบญจมาศ เมืองเกษม. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

สมาชิกเครือข่ายแม่หญิงล้วน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุญเลิศ คำโต. (2556, มีนาคม 8). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, ศูนย์การศึกษา
โรงเรียนตำบลคลองวัว, สัมภาษณ์.

ไปยดา ยะตา. (2552) กลไกการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดพะเยา(พ.ศ.2553-2556)ของ
ส่วนราชการ เอกชน ประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพศาล เขาวนະ. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนอำเภอฉวางต่อการบริหารท้องถิ่น: ศึกษา
เฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มณี จันทร์ไทย. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนชนบท ของประชาชน
ในตำบลกระเบื้องนอก. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคหกรรมศาสตร์เพื่อ
การพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มณีรัตน์ นุตเจริญ. (2550). การมีส่วนร่วมของตัวแทนประชาคมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

มนันญา ภูแก้ว. (2548). กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษาการเสนอ
กฎหมายต่อรัฐสภา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มนัส รักมาก. (2556, กุมภาพันธ์ 22). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, ที่ทำการ
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, สัมภาษณ์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2548). เอกสารการสอนชุดวิชา การบริหารท้องถิ่น
(พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี : ผู้แต่ง.

- รามิต พัฒนมงคลเชษฐ. (2545). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.**
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รอนนก สุขไกรรัตน์. (2556, กุมภาพันธ์ 14). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2, สัมภาษณ์.
- ละเอียด กลับทวี. (2556, กุมภาพันธ์ 11). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, ศาลา SML หมู่ที่ 3, สัมภาษณ์.
- วรรณอนงค์ อินสนอง. (2556, มีนาคม 22), สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, สัมภาษณ์.
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. (2544). **การบริหารโครงการ.** กรุงเทพฯ ฯ : เสมาธรรม.
- สมบัติ แพ้วหลาย. (2556, กุมภาพันธ์ 23). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1, สัมภาษณ์.
- สมพิศ จันทวร. (2556, มีนาคม 6). รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, สัมภาษณ์.
- สุชิน ประทุมทอง. (2556, มีนาคม 7). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3, สัมภาษณ์.
- สำราญ ชื่นชม. (2556, มีนาคม 7). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว, ศาลา SML หมู่ที่ 3, สัมภาษณ์.
- หัตยา พานทอง. (2548). **การมีความรู้ทางการเมืองและส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษากรณีประชาชนในชุมชนรามอินทราเนรมิต.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกริก.
- อนันต์ เกตุวงศ์.(2539). **หลักและเทคนิคในการวางแผน** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนันต์ เกลี้ยงสะอาด. (2556, มีนาคม 9). กำนันตำบลคลองวัว, แพบึงเจ้าพ่อกลีบเมฆ, สัมภาษณ์.
- อรัศธรรม พรหมมะ. (2545). **การบริหารรัฐกิจเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุทัย หิรัญโต.(2538). **การปกครองท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ ฯ : โอเดียน สโตร์.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อและนามสกุล	นายอัมรินทร์ อิ่มเอม
วัน เดือน ปีเกิด	3 มกราคม 2511
สถานที่เกิด	อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่	17 / 7 ถนนเลี้ยวเมือง 2 ตำบลบ้านแห อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ทำงาน	องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2522	ประถมศึกษา โรงเรียนวัดสังฆราชา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2534	รัฐศาสตร์บัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2559	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อเรื่องการค้นคว้าอิสระ การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
โดย นายอัมรินทร์ อิ่มเอม
สาขา รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ภาคิน โชติเวศย์ศิลป์

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(ผศ.ดร.อดิศร ภูสาระ)

..... กรรมการ
(ดร.ภาคิน โชติเวศย์ศิลป์)

..... กรรมการ
(นายพิพัฒน์ เลิศรัตนธรรมา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ขออนุมัติให้นำการค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

..... อธิการบดี
(ดร.เกษม บำรุงเวช)

กรกฎาคม พ.ศ. 2559

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นการศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

อัมรินทร์ อีมएम

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
กรกฎาคม 2559

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นการศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

อัมรินทร์ อีมเอม

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กรกฎาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

THE COMMUNITY LEADERS' IN PARTICIPATION IN DEVELOPING THE LOCAL DEVELOPMENT
PLAN: A CASE STUDIES KLONG WUA SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION
MUNANG DISTRICT ANGTHONG PROVINCE

AMARIN IM-EM

An Independent Study for the Master of Public Administration in Public Administration

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

June 2016

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาสนับสนุน และได้กำลังใจจาก ดร.ภาทิน โชติเวศย์ศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเพื่อความสมบูรณ์ของสาร ตลอดระยะเวลาในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผศ.ดร.อดิสร ภูสาระ ผู้คอยติดต่อประสานงาน และติดตาม เร่งรัด การจัดทำสารนิพนธ์ อาจารย์ทัศนีย์ สุทธิวงศ์ ผู้ให้คำแนะนำในการจัดรูปแบบการค้นคว้าอิสระ จึงขอขอบคุณท่านอาจารย์ทั้งสามท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดที่คอยห่วงใยและให้การสนับสนุนด้านการศึกษาตลอดมา ขอขอบคุณ องค์กรบริหารส่วนตำบลคลองวัว ที่ให้ทุนการศึกษา และขอขอบคุณเพื่อน ๆ มิตรสหายทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ เรื่องและให้กำลังใจเสมอมา

หากสารฉบับนี้มีความบกพร่องและข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้ายอมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว ส่วนประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบแด่บิดามารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้า

อัมรินทร์ อีม่อม

ภาคผนวก

บรรณาณุกรม

แบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อ – สกุล

ระดับการศึกษา

ตำแหน่ง

ส่วนที่ 2 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

1. ท่านทราบถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประชุมประชาคมและการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร ?

.....
.....

2. ท่านมีความเข้าใจถึงกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวหรือไม่ อย่างไร?

.....
.....

3. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวมีการประชาสัมพันธ์และเปิดโอกาสการเข้าร่วมประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวให้ท่านทราบ มากน้อยเพียงใด ?

.....
.....

4. ท่านได้เข้าร่วมเสนอแนะแนวทางในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัวโดยเสนอปัญหาและความต้องการผ่านสมาชิกสภาองค์การบริหาร

ส่วนตำบลคลองวัว หรือเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็น
หรือไม่ อย่างไรบ้าง ?

.....
.....

5. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองวัว
ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกครั้งหรือไม่ อย่างไร ?

.....
.....

6. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการประชุมประชาคมขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลคลองวัว มีอะไรบ้าง ?

.....
.....

7. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประชุมประชาคมขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลคลองวัว อย่างไรบ้าง ?

.....
.....